

ΠΕΤΡΟΥ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΛΕΞΙΚΟΣ ΕΡΑΝΟΣ

(Μετατόπιαις ἐκ τῆς «Νέας Ἡμέρας» 1899 ἀρ. 1286-1288)

827

ΑΓΡ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Κ. ΒΗΧΑΣ
ΒΙΒΛ. ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

ΕΝ ΤΕΡΕΣΤΗ

Ἐκδότης τὸ τυπογραφεῖον τοῦ αὐστριακοῦ Λόγδ

1899

ΑΘΗΝΑΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

PAP

ΠΕΤΡΟΥ Ν. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΛΕΞΙΚΟΣ ΕΡΑΝΟΣ

(Μετατόπισις ἐκ τῆς «Νέας Ἡμέρας» 1899 ἀρ. 1286-1288)

ΕΝ ΤΕΡΓΕΣΤῆ

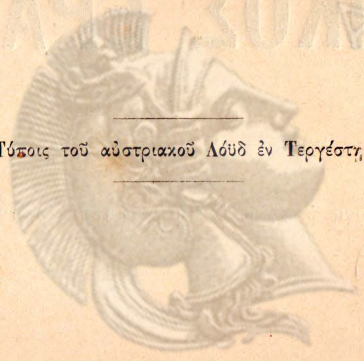
Ἐκδότης τὸ τυπογραφεῖον τοῦ αὐστριακοῦ Λόγδ

1899

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΕΚΔΟΣΗΝ

ΛΕΞΙΚΟΝ ΓΑΛΛΙΚΟΝ

Τύποις του αβστριακου Λόυδ εν Τεργέστη,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΚΔΟΣΗΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΕΚΔΟΣΗΝ

1840

ΕΚ ΛΙΘΩΝ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΩΝ.

Τῆς ἱερᾶς μνήμης Στεφάνου Κουμανούδη χαριστήριον.

Α΄.

ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ

« Ζεὺς πανεπώπης »

καὶ « Πλούτων καὶ Ποσειδῶν πανασφάλειοι ».

Καθόλου μὲν ἡ ἱστορία σφραζομένων ἀρχαίων μνημείων τῶν Ἀθηνῶν εἶναι καθ' ἴκανον μέρος ἱστορία τοῦ ἄρτι τοῦ ἐνθάδε βίου μεταστάντος καὶ σοφοῦ καὶ φιλοπάτριδος Στεφάνου Κουμανούδη· ἰδίᾳ δὲ τοῦ Κουμανούδη καὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης δόξα εἶναι πάμπολλοι παλαιοὶ λίθοι ἐνεπίγραφοι φυλασσόμενοι ἐν τοῖς Μουσείοις καὶ τὰ ἐκ τῶν λίθων ἐν πολλοῖς περιοδικοῖς συγγράμμασιν ὑπὸ τοῦ αἰοδίου ἀνδρὸς ἐκδεδομένα ἐπιγράμματα. Τίς δὲ ἀγνοεῖ τὴν εἰδικὴν τῶν ἐπιγραμμάτων τῆς Ἀττικῆς ἔκδοσιν τοῦ φιλαθηναίου ἀνδρὸς;

Ἰδίου τινὸς ἔρωτος ἐνεφορεῖτο ὁ Κουμανούδης πρὸς τὰς καινοφανεῖς τῶν ἐπιγραμμάτων λέξεις, τοῦ δ' ἔρωτος τούτου τέκνον ὀψίγονον εἶναι ἡ «Συναγωγὴ λέξεων ἀθησαυρίστων ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς λεξικοῖς»· πασῶν τῶν λέξεων «τιμιωτάτας» ἀπεκάλεσεν ὁ Κουμανούδης ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ (ἐν τῇ σελίδι ς' τοῦ προλόγου) ὅσας «συνήγαγεν ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν» μετὰ τῆς οἰκείας εὐξυνεσίας, πρὸς ἣν πολλὰκις παρ' αὐτῷ ἡμιλλᾶτο τὸ ἐν τῷ λόγῳ τάχος τῆς σημασίας, τὸ πᾶν δηλώσας.

Τὸ μνημονευθὲν πολῦτιμον πόνημα τοῦ μακαρίτου καὶ τοῦ πονήματος τὸ παρκατεθὲν χωρίον ἐνεθυμήθην μὲν μὴν Δεκεμβρίῳ τοῦ ἔτους 1898 ἀντιγράφων ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Μυτιλήνης, τῷ ἀληθεῖ τούτῳ Μουσεῖῳ, ἔμμετρον νεοφανοῦς στήλης ἐπιγράμματι, ἐνεθυμήθην δὲ μὴν Μαΐῳ τοῦ 1899 μαθὼν τὸν θάνατον τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου. Ὁ δὲ τὸ προκείμενον λιτὸν μνημύσονον εὐλαβῶς προσφέρων ἠτύχησε νὰ καταλεχθῆ οὐ μόνον εἰς τοὺς ἀκροατὰς τοῦ Κουμανούδη δημοσίᾳ διδάσκοντος ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ὀμιλητὰς αὐτοῦ ἰδίᾳ ὠρελοῦντος.

1) Ζεύς, ἐπώπηϛ, πανεπώπηϛ.

Ἡσύχιος ὁ λεξικογράφος παρέδωκεν ἡμῖν τὰς λέξεις

Ἐπωπτης. Ζεύς παρὰ Ἀθηναίοις

ἐπώπη· ἐπόπτῃ, ἐφορῶντι

ἐπωπίδες· ἐπίσκοποι. Ἀκόλουθοι παρὰ Λακεδαιμονίους.

Ἐκ τοῦ ἐν τῇ μείζονι τοῦ Ἡσυχίου ἐκδόσει τοῦ Moriz Schmidt (ἐν τόμου Α' σελίδι 181,7) εἰς τὴν δευτέραν τῶν ἀναγεγραμμένων λέξεων φερομένου ὑποσημειώματος μανθάνομεν ὅτι τὸ χειρόγραφον τοῦ Ἡσυχίου ἔχει τὴν γραφὴν

ἐπώπει· ἐπόπτει, ἐφορῶντι

καὶ ὅτι ὁ μὲν Ἄλδος μετέγραψεν ἐπώπη ὁ δὲ Μουσοῦρος ἐπώπη. Ὁ Schmidt παρετήρησε καὶ τὰδε· «L. ἔποπι coll. ἔποψ. Idem voluisse Pearsonem video». Ἐν τῷ προκειμένῳ μοι Βιβλίῳ τοῦ Pearson (Adversaria Hesychniana Oxonii 1844), ἐν τόμ. Α' σελ. 315, κεῖνται τὰ ἐξῆς· «Ἐπωπι. v. Ἐποψ [N. B. primo scriptit Ἐποπι, postea correxit Ἐπωπι.]· ἐνόμιζεν ἄρα ὁ Pearson ὅτι τὸ παρ' Ἡσυχίῳ κείμενον ἐπώπει μεταγραπτέον ἔπωπι μᾶλλον ἢ ἔποπι, ὑπονοῶν ὅτι πλὴν τοῦ ἔποψ ἐρρήθη ὑπὸ τῶν παλαιῶν καὶ τὸ ἔπωψ (Ἡσύχιος «ἔπωπα· ἀλεκτρούνα ἀγρίου»). Τὸ δὲ παρ' Ἡσυχίῳ «ἔποψ· ἐπόπτῃς, δυνάστης. Καὶ εἶδος ὀρνέου» παραβαλὼν καὶ ὁ Schmidt ἤξιωσε νὰ γραφῇ τὸ

ἔποπι· ἐπόπτῃ, ἐφορῶντι.

Γενναῖα μὲν εἶναι τοῦ μακαρίτου διδασκάλου Schmidt τὰ ἐν τῇ φιλολογικῇ ἐπιστήμῃ κατορθώματα ὧν περιφανῆς μνημείον ἴδρωται ἡ ἔκδοσις τοῦ Ἡσυχίου, οὐδὲν δὲ θαῦμα ὅτι ὁ ἀνὴρ δὲν κατώρθωσε νὰ φυλάξῃ ἑαυτὸν ἐλευθέρου ἀστοχημάτων ὧν κυριωτάτη ἀφορμὴ ἐγένετο ἡ κριτικὴ τόλμη, ἡ κατ' ἀνάγκην καὶ εἰς ὑπερκριτικὴν πολλὰκις μεταπίπτουσα αἰθαιρεσίαν· τοῦ δ' ἀληθοῦς ἀπεσφάλῃ κατ' ἐμὲ ὁ Schmidt καὶ ἐν τῇ περὶ ἧς γίνεται ὁ λόγος λέξει τοῦ Ἡσυχίου.

Καὶ ὅτι μὲν ἡ λέξις ἐπώπει εἶναι παραδεδομένη ἐν τῷ χειρογράφῳ μεταξὺ λέξεων ἀπὸ τῶν ἐπω γραμμάτων ἀρχομένων, τοῦτο δὲν εἶναι, ὡς γινώσκουσιν οἱ περὶ τὰ παλαιὰ Λεξικά καὶ μικρὸν διατριψάντες, ἰσχυρὸς λόγος μόνος δυνάμενος νὰ ἐλέγξῃ ἐσφαλμένην τὴν μεταγραφὴν ἔποπι· ὅτι δὲ ἡ λέξις ἐπώπηϛ, ἧς τὴν δοτικὴν πτώσιν προσέτινεν ὁ Μουσοῦρος, εἶναι ὀρθῶς πεποιομένη καὶ ὅτι ὁ Ἡσύχιος πιθανώτατα τὸ ἐπώπη ἔγραψεν εὐρών που μετ' ἀναφορᾶς εἰς τὸν Δία εἰρημένον, ταῦτα θὰ ἀποδειξῶσι τὰ ἐφεξῆς ῥηθησόμενα ἐν οἷς τὰ καταλεγόμενα ἐπίθετα καὶ οὐσιαστικὰ ὀνόματα συνήγαγον ἐκ παλαιῶν συγγραφέων καὶ νέων Λεξικῶν καὶ ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Lobeck ἐν τῇ γ' ἐκ-

δόσει (1866) τοῦ Αἴαντος τοῦ Σοφοκλέους, ἐν ταῖς σελίσιν 337—341, σεσημειωμένων.

Σύνθετα ὀνόματα ἐπίθετα, ὧν τὸ δεύτερον συνθετικὸν μέρος εἶναι ἢ λέξις ὦψ (οπ, ὄψομαι, ὄψ, ὄπ-ωπ-α, ὦπῆ), σχηματίζουσιν οἱ παλαιοὶ καὶ κατὰ τὰς τρεῖς κλίσεις ἔχοντα τὸ πρῶτον συνθετικὸν μέρος συγχρότατα μὲν ὄνομα, ἤτοι ἐπίθετον ἢ προσηγορικόν, σπανιώτατα δὲ ῥῆμα· λήγει δὲ ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἀρσενικοῦ γένους πτώσις ἤτοι εἰς ὦψ (οψ) ἢ εἰς ὦπῆς, ὦπός, ὦπῆς· ἡ τοῦ θηλυκοῦ γένους εὐρίσκεται τελευτώσα εἰς ὦψ, ὦπις, ὦπῆ (σπανιώτερον ὦπός), ὦπῆς·

Ἄγλαῶψ (ἀγλαῶπις)· ἀγριωπός· αἰγωπός· αἰθίοψ· αἰθρωπός· αἰματωπός (αἰμωπός) καὶ αἰματώψ· ἀλαωπός καὶ ἀλαῶψ (ἀλαῶπις)· ἀμβλυωπός (ἀμβλωπός) καὶ ἀμβλυωπῆς (ἀμβλωπῆς)—ἀμβλώψ· ἀμύδρωψ (Κουμανούδης ἐν Συναγ. σελ. 16)· ἀρρενώπας (παρὰ Κρατίνῳ, Κοκκ Com. Att. fragm. 389, τόμ. Α' σελ. 120) καὶ ἀρρενωπός καὶ ἀρρενώψ· ἀστ(ε)ρωπός.

Βαρυωπῆς· βλοσυρωπός καὶ βλοσυρώπῆς (τριτόκλιτον παρ' Ὀππιανῷ «βλοσυρώπεις μόσχῳ»· βλοσυρώπης -ου καὶ -εος κατ' ἄλλους. Περὶ τῆς τώνσεως ἰδὲ Lob. ἐν σελ. 338)· βοώπης καὶ βοῶψ (; ἐξ οὗ τὸ προσηγορικὸν βόωψ) (βοῶπις).

Γλαυκώπῆς καὶ γλαυκωπός καὶ γλαυκῶψ (γλαυκῶπις)· γοργωπός καὶ γοργῶψ (γοργῶπις).

Δεινωπός καὶ δεινώψ· δόλοψ (δολωπις).

Ἐλικωπός καὶ ἐλικῶψ (ἐλικῶπις)· εὐρύοψ (Lob. σελ. 340) (ἐρατώπις).

(Θαλερωπις· θεμερωπις).

(Καλυκῶπις)· κελαινῶπῆς καὶ κελαινωπός καὶ κελαινῶψ (κελαινωπις)· κερῶψ (κερατώπις)· κνώψ· κοιλωπός καὶ κοιλῶπῆς, κοιλώπις (κοιλῶπις)· κύκλωψ· κυνώπῆς (κυνῶπις).

Λευκώπῆς (λευκῶπις)· λιθῶπῆς, λιθώπειες· λιπαρώψ· (λυσῶπις).

Μεγαλωπός· μελανωπός· μο(υ)ῶψ· μυριωπός· μυωπός καὶ μύωψ.

Νεωπός ἢ νεωπῆς-νεῶψ ('Ἠσύχιος «νεοπις ἀντὶ τοῦ νεοβλέπουσινέας»· νεωπούς ἀντὶ τοῦ νεοβλέπους ἢ νέας Μουσοῦρος, νεωπούς ἀντὶ τοῦ νεοβλεπούς ἢ νέας Lobeck, νεώπας ἀντὶ τοῦ νεοβλέπτους ἢ νέας Thesaurus· ἴσως δὲ γραπτέον τὸ νεωπάς).

Οἰνωπός καὶ οἰνώψ· ὄξωπός καὶ ὄξωπῆς (ὄξωπῆς Lob. σελ. 338).

Παρθενωπός· πολυωπός καὶ πολυωπῆς-πολυῶψ· πυρ(σ)ωπός καὶ πυρώπῆς, πυρώπειες (πυρ(σ)ῶπις).

Ῥοδωπός (ροδῶπις).

Σκολιωπός· σκυθρωπός· στυγερώπης (Job. σελ. 338) και στυγερωπός.

(Ταναῶπις)· ταυρωπός και ταυρώψ (ταυρωῶπις)· τερατωπός· τυφλώψ.

(Υαλωπις).

Φαιδρωπός· φαινώψ· φιλώψ· φλογωπός και φλογώψ· φοβερωπός και φοβερώψ.

Χαριτώπης (χαριτωπις)· χαρο(ω)πός και χαρώψ· χάροψ· χρυσώπης και χρυσώψ (χρυσωπις).

Ἄλλοι βιβλιακώτεροι και μνημονικώτεροι ἐμοῦ πάντως θά εὔρωσιν ἄλλα προσθετά εἰς τὰ καταλεχθέντα, ἡ δὲ ζήτησις ἐπεκτεινομένη θά καταδείξῃ οὐ μόνον τὴν θαυμαστὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης δύναμιν περὶ τὸν ποιικίλον σχηματισμὸν συνθέτων ὀνομάτων ἐπιθέτων και ἐν τῇ λέξει ὦψ, ἀλλὰ και τὴν και ἐκ τῶν παραθεθέντων παραδειγμάτων καταδειχθεῖσαν ὀρθότητα τῆς συνθέσεως τῆς προθέσεως ἐπὶ και τοῦ εἰρημένου προσηγορικῷ ὀνόματος εἰς τὸ πρωτόκλιτον προσηγορικὸν ὄνομα ἐπώπης κατὰ τὰ εἰς ὦπης λήγοντα ἐπίθετα ὀνόματα.

Ἐπίθετα συγκαίμενα ἐκ τῆς αὐτῆς λέξεως ὡς δευτέρου μέρους και ἐκ προθέσεως, ἐπιρρήματος ἢ μορίου τινὸς ὡς πρώτου μέρους ἐνεθυμήθην ἐγὼ πάνυ ὀλίγα πλὴν τῶν ὑπὸ τοῦ Lobbeck ἀναγεγραμμένων.

Ἄνωπός και ἀνωπῆς (;)· ἄοψ· εἰσωπός· ἐριώπης (ἐριωπις) εὐωπός και εὐώψ (εὐωπις)· κατωπός· Ἐν παθητικῇ σημασίᾳ εἴρηται τὸ ἀμφισωπός (Ἡσύχιος ἀμφίσωπον· περίωπον, πάντοθεν ἀναπεπταμένον· Αἰσχύλος Γλαύκῳ Ποτνιῷ) και Ἐτυμολογικὸν Μέγα ἀμφίσωπον· περίβλεπτον)· Nauck Trag. Gr. fragm. 41, ἐκδ. β' σελ. 15), τὸ περιωπῆς και ἐνίστε τὸ τηλωπός.

Συντομίας χάριν παραλείπων τὰ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐσχηματισμένα ὀνόματα κύρια και προσηγορικὰ, ὧν ἱκανὰ (Γοργώπας, Λυκώπας και Λύκωπος, Οἰνώπας· Ἄνωρωπος· Ἴνωψ, Ἴωψ, Κέρκωψ, Φάινωψ, Χάρωψ και Χάρωπος· Ἴωψ, κώνωψ, ὕδρωψ και ἀνετυμολόγητα) ἀέροψ, δρούψ, πάρνοψ και πολλὰ ἄλλα) ἐμνημόνευσεν ὁ Lobbeck, ἄξια παραθέσεως νομίζω ὅσα προσηγορικὰ ὀνόματα θηλυκοῦ και οὐδετέρου γένους ἐνεθυμήθην, τὰδε· ἐνωπῆ· ἐπωπῆ (παρ' Αἰσχύλῳ ἐπὶ τόπου· και ῥῆμα ἐν Εὐμεινίδων στίχῳ 275 και 971 ἐπωπᾶ δ' Ἡσύχιος ἐξηγεῖται «ἐφορᾶ, ἐποπτεύει», ὥσπερ τὸ ἐπαιεῖ «ἐπόπτη, ἐφορῶντι»)· πανωπῆ (; ἐξ οὗ τὸ πανωπήεις ἐπίθετον)· παρωπῆ (; ἐξ οὗ τὸ παρώπιον)· περιωπῆ και ὑπωπῆ (ἐξ οὗ τὸ ὑπόπιον)· μέτωπον και πρόσωπον.

Καλῶς ἄρα ἀποκατέστησεν ὁ Μουσοῦρος παρ' Ἡσυχίου τὸ ἐπώπη. Κατὰ τὸν λεξικογράφον ἐπώπης εἶναι ὁ «ἐπόπτης, ἐφορῶν», πιθανώτατον δὲ νομίζω ἐγὼ ὅτι και τούτῳ τῷ ὀνόματι ἐκοσμεῖτο ὁ Ζεὺς, ὁ καλούμενος και ἐπόπτης κατὰ τὸν Ἡσύχιον «ἐπόπτης· Ζεὺς.

Ἡ Θεατῆς» καὶ ἐπόψιος κατὰ τὸν αὐτὸν «ἐπόψιος· Ζεὺς» (Ἀπολλωνίου Ῥοδίου Ἄργον. Β 1135 «Διὸς δ' ἄμφω ἰκέται τε| καὶ ξεινοί· ὁ δὲ που καὶ ἐπόψιος ἄμμι τέτυκται» καὶ Σοφοκλέους Φιλοκλήτου 1040 «θεοί τ' ἐπόψιοι»). Ἐν δὲ τοῖς τοῦ Ἡσυχίου («ἐποψ· ἐπόπτης, δυνάστης. Καὶ εἶδος ὀρνέου» ἢ πρώτη ἐρμηνεία ἀναφέρεται προφανῶς εἰς θεὸν τινα καὶ δὴ πιθανῶς πάλιν εἰς τὸν Δία, ἢ δὲ δευτέρα εἰς τὸ πτηνὸν οὗ τὸ ὄνομα, ἐσχηματισμένον τάχα ἐκ τῆς φωνῆς (u r u r a), παρετυμολογεῖ καθ' ἣν ἔχει πυκνήν συνήθειαν ὁ Αἰσχύλος ἐν τῷ ἀποσπάσματι 304·

τούτου δ' ἐπόπτην ἔποπα τῶν αὐτοῦ κακῶν
πεποικίλωκε κ. τ. λ.

Λέγει δὲ τὸν ἔποπα εἰς ὃν κατὰ τὸν γνωστὸν μῦθον ἀπαρνηθῶθαι ὁ αἰσχουργὸς Τηρεύς.

Τὸ θηλυκὸν ἐπόπις δὲν εὐρόν που παραδεδομένον, ἀποκατέστησε δ' αὐτὸ ὁ Meineke ὡς τῶν Ἐπιξεφυρίων Λοκρῶν πόλεως ὄνομα (Ἐπόπιν) ἐν τοῖς τοῦ Στράβωνος, σ' 259 (τόμ. Α' σελ. 356) ἀντὶ τοῦ καὶ παρὰ τῷ Κοραῆ (τόμ. Α' σελ. 349) κειμένου Ἐσῶπιν τάδε παρατηρήσας ἐν τῷ βιβλίῳ τῶ ἐπιγεγραμμένῳ Vindicium Strabonianarum liber (Berolini 1852), ἐν σελ. 59· «Ἴδρυται δ' ἡ πόλις ἐπ' ὄρους ἦν Ἐσῶπιν καλοῦσιν. De Locris haec dicuntur Epizephyriis; sed pro Ἐσῶπιν scribendum haud dubie Ἐπόπιν. Hoc enim nomen, non item alterum, Graeci locis, a quibus late prospectus pateret, indere solebant. Epopos montis nomen est in Pithecusis apud Plinium NH. 2, 89 qui Ἐπωπέως male [ἀντὶ τοῦ Ἐπωπέως] dicitur in libris Strabonis lib. 5 p. 248. Eodem Ephrae [τῆς Ἀκροκορίνθου, τῆς Ἐπωπέης] nomen revocandum esse monui ad Stephanum Byz. p. 275, 3». Εἰς τὴν ἐν τῷ στίχῳ 1175 τῆς Λυκόφρονος Ἀλεξάνδρας κειμένην λέξιν ἐπωπίδα φέρεται ἀρχαῖον σχόλιον τὸ ἐξῆς· «εἰ μὲν δασέως τὴν ἀκόλουθον, εἰ δὲ ψιλῶς τὴν ἐπίσκοπον διὰ τὰς ὤπας», ὁ δὲ Ἡσύχιος ἀνέγραψε καὶ τὴν λέξιν Ἐπόπις· Δημήτηρ παρὰ Σικυωνίοις». Μεθρημήνευσε δὲ ὁ Pape τὸν Ἐπωπέα (λόφον) Schauenstein (καὶ τὸ Ὁξύωπον πόλεως ὄνομα Schauenburg).

Τὰ τοῦ Meineke ἀναγνούς τις ἴσως ἂν προτιμήσῃ τὸ τοῦ Ἡσυχίου ἐπόπει νὰ μεταγράψῃ ἐπόπει (παρὰ τὸ ἐπόπεύς—Ἐπόπεύς). ἴσως δὲ ἄλλος ἦτοι φυλάσσων τὸν παραδεδομένον τόνον ἢ μεταβάλλων αὐτὸν (ἐπόπει) θὰ εἰκάσῃ τριτόκλιτον ὄνομα ἐπόπης—ἐπόπης. Ἀσφαλέστατον τοῦ πρωτοκλίτου ὀνόματος ἐπόπης μάρτυρα προσάγω ἐγὼ τὸ Μυτιληναῖκὸν ἐπίγραμμα ᾧ καὶ δίδωμι τὸν λόγον μετὰ βραχεῖαν παρατήρησιν, τὴν ἐξῆς· ἐν τῷ ἐπιγράμματι κεῖται τὸ Ζηνί—πανεπόπη· ἐκαλεῖτο ἄρα ὁ Ζεὺς καὶ ἐπόπης, ὁ

δ' ἄγνωστος τῆς Μυτιληνῆς ἐπιγράμματοποιὸς ἐκόσμησε τὸν ἄνακτα ἀνδρῶν τε θεῶν τε καὶ τῶ ἐπιτεταμένῃν τὴν ἔννοϊαν ἔχοντι ὀνόματι πανεπώπης. Εἶναι δὲ πανεπώπης οὐδεὶς ἄλλος ἢ ὁ πανεπόπτης (πανεπόψιος), καὶ παντεπόπτης ὧν ὀνομάτων τὸ πανεπόπτης ὁ ποιητὴς τοῦ ἐπιγράμματος ὡς ἐκ τοῦ μέτρου οὐδαμῶς ἐκώλυετο νὰ μεταχειρισθῆ. Ὁ Αἰσχύλος ἐν Εὐμενίδων στίχῳ 1046 εἶπε τὸ «Ζεὺς ὁ πανόπτας» εἰς ὃ ἴσως ἀναφέρεται τὸ τοῦ Ἑσυχίου «πανόπτης· πολυόφθαλμος. Ζεὺς. Ἀχαιοὶ» (Nauck Ἀχαιοῦ fragm. 53, σελ. 758). Ὁ Δικαιοπόλις τοῦ Ἀριστοφάνους ἐν Ἀχαρνέων στίχῳ 414 καὶ τοῖς τούτῳ ἐξῆς ἀντιβολήσας τὸν Εὐριπίδην ὧδε

δός μοι ῥακίον τι τοῦ παλαιοῦ δράματος·
δεῖ γάρ με λέξαι τῷ χορῷ ῥῆσιν μακρὰν,
αὕτη δὲ θάνατον, ἦν κακίως λέξω, φέρει

καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ παιδὸς Κηφισοφῶντος, κελυθειέντος ὑπὸ τοῦ τραγικοῦ, τοῦ Τηλέφου τὰ ῥακίωματα χαριέντως ἀναφωνεῖ

ὦ Ζεὺ διόπτα καὶ κατόπτα πανταχῆ

εἰς ὃν στίχον ὁ ἀρχαῖος σχολιαστὴς (ἐκδ. Dübner σελ. 14, 52) παρέτήρησε τὰ ἐξῆς· «ταῦτά φησιν ἐπεὶ πολύτρητα ἦν τὰ ῥακία δι' ὧν ἦν πάντα ἐπισκοπεῖσθαι. Καὶ ὁ Ζεὺς δὲ παντεπόπτης λέγεται». Κεῖται δὲ καὶ παρ' Ἑσυχίου «παντεπόπτης· ὁ πάντα καθορῶν». Ἴδὲ καὶ Nauck fragm. adesp. 43, σελ. 847.

Τὸ Μυτιληναϊκὸν μνημεῖον, ἐφ' οὗ κεῖται τὸ ἐπιγράμμα, ἐξεσκάφη ἐκ βάθους δύο πῆχων μηνὶ Ὀκτωβρίῳ τοῦ 1898 ἐν τῷ κήπῳ ἰδιοτικῆς οἰκίας τοῦ φρουρίου, ἔχει δὲ τὸ σχῆμα τῶν συνήθων στήλων. Ἡ στήλη εἶναι ἀνωμάλως ἀποκεκρουσμένη τὸ ἡμισὺ που κάτω μέρος· καὶ τὸ μὲν πλάτος ἐκάστης τῶν τεσσάρων πλευρῶν εἶναι 036, τὸ δὲ ὕψος τῆς μὲν πλευρᾶς τοῦ προσώπου τὸ ἐλάχιστον 031 (ἀριστερᾶ τῶ ὀρῶντι) καὶ τὸ μέγιστον 046 (δεξιᾶ), τὸ δὲ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τὸ ἐλάχιστον 046 (κατὰ τὴν μεταξὺ τῶν δύο πλευρῶν ἀκμῆν) καὶ τὸ μέγιστον 047 (κατὰ τὴν ἐτέραν τῆς πλευρᾶς ἀκμῆν). Κοσμήματα διασφίξει ἢ στήλη ἀνω μὲν ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ προσώπου καὶ τῆς δεξιᾶς ἐγγεγλυμμένα περὺγια, ἐν δὲ τῷ μέσῳ (ὑπὸ τοῖς γράμμασιν) ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης πλευρᾶς ἀποκεκρουσμένον στέφανον, ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας τὸ ἄνω μέρος καθέτου ῥαβδοειδοῦς πράγματος ἀπολήγον ἐἰς σφαιροῖδιον καὶ αἰχμῆν. Ὁ ρυθμὸς τῶν γραμμάτων μαρτυρεῖ χρόνους τοὺς περὶ Χριστόν.

Τὸ ἐπιγράμμα φέρεται κατὰ τέσσαρας στίχους ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν· καὶ ἐπὶ τῆς πλευρᾶς μὲν τοῦ προσώπου (α) κεῖνται τάδε

(α) ΖΗΝΙΘΕΩΝΥΠΑΤΩΠΑΝΕΠΩΠ
ΗΔΕΠΟΣΕΙΔΑΩΝΗΠΑΝΑΣΦΑΛΙΟΙ.
ΖΩΣΙΜΗΟΥΡΑΝΙΟΙΟΘΕΟΥ
ΣΥΝΠΑΙΔΙΣΦΕΤΕΡΩΠΑΝ

ἐπὶ τῆς πλευρᾶς δὲ τῆς δεξιᾶς (β) τὰδε

(β) ΗΚΑΙΠΛΟΥΤΩΝΙ
ΑΝΕΘΗΚΕ
ΣΩΘΕΙΣΑΠΡΟΝΟΙΑΙΣ
ΤΑΣ ΖΩΟΥΣΔΕΛΑΒΟΥΣΑ.

Οἱ στίχοι α καὶ β 1 καὶ 2 κεῖνται ἐπὶ τῆς στεφάνης ἐν ἐγ-
γλυφαῖς, οἱ δὲ α καὶ β 3 καὶ 4 ὑπὸ τῆ στεφάνῃ ἐν τῷ προσώπῳ τῶν
πλευρῶν. Βεβλαμμένα εἶναι τὰ γράμματα ΑΩ (Ποσειδάωνι), Α
(ἀνέθηκε), Υ (Θεοῦ), Ο τὸ δεύτερον (προνοίας), Ν (πάντας),
Β καὶ Α τὸ δεύτερον (λαβοῦσα), παντελῶς δὲ ἠφανισμένον τὸ Σ τὸ
δεύτερον (πανασφαλίου). Τοῦ γράμματος Η τῆς λέξεως πανε-
πώπη τὸ πρῶτον σκέλος κεῖται ἐν τῇ πλευρᾷ α πλησίον αὐτῆς τῆς
ἀκμῆς, τὸ δὲ δεύτερον μετὰ τῆς ἐνούσης τὰ δύο σκέλη γραμμῆς ἐν τῇ
πλευρᾷ β· δῆλον ὅτι ὁ χαρακτῆς μὴ προνοήσας κατέφυγεν εἰς τὸν τοι-
οῦτον τρόπον διὰ τὸν χώρον. Τὸ ἐπιγράμμα ἀναγνωστέον·

Ζηνὶ θεῶν ὑπάτῳ πανεπώπη καὶ Πλούτωνι
ἡδὲ Ποσειδάωνι πανασφάλιοι[ς] ἀνέθηκε
Ζωσίμη οὐρανίου θεοῦ σωθεῖσα προνοίας
σὺν παιδὶ σφετέρῳ, πάντας ζωοὺς δὲ λαβοῦσα.

Ἐπὶ τῆς ἀνω ἐπιπέδου πλευρᾶς γεγλυμμένος εἶναι κύκλος ἔχων
κοιλότητα ἐν τῷ μέσῳ· πάντως ἐνεστηριγμένον ἦτο ἐκεῖ πράγματι δι'
οὔ ἢ Ζωσίμη εἶχε κοσμήσῃ τὸν βωμὸν τὸν ἀνατεθέντα τοῖς θεοῖς σω-
τήρσιν. Ὅτι δὲ ὁ κίνδυνος ἦτο πιθανῶς χειμασμός ἐν πελάγει, τοῦτο
διδάσκουσι μὲν ἄλλα ὅμοια τῆς Λέσβου περὶ ἐπιγράμματα («χειμα-
σθέντες ἐν πελάγει θεῶ ὑψίστῳ χρηστήριον», ἀντὶ τοῦ συ-
νήθους χριστήριον, G Paton Inscript. Gr. insul. Lesb. Ber-
lini 1899, ἀρ. 119, σελ. 45), διδάσκει δὲ τοῦ Ποσειδῶνος παν-
ασφαλίου ἡ μνεία περὶ οὗ καὶ νῦν ὁ λόγος.

2) Πλούτων καὶ Ποσειδῶν πανασφάλιοι.

Πλὴν τῆς λέξεως πανεπώπης πρῶτον νῦν ἐκ τοῦ ἐπιγράμ-
ματος γινώσκεται καὶ ἡ λέξις πανασφάλιος· ἀλλ' ὥσπερ γνωστὸν
ἦτο τὸ προσηγορικὸν ὄνομα ἐπώπης οὕτω κατὰ θαυμαστήν τύχην καὶ τὸ
ἐπιθετὸν ἀσφάλιος δὲν εἶναι ἀγνωστον καὶ δὴ ὡς τοῦ Ποσειδῶνος
αὐτοῦ ἐπιθετὸν. Πρῶτος μάρτυς, ὅσον ἐγὼ γινώσκω, εἶναι ὁ Ἀριστο-
φάνης ἐν Ἀχαρνέων στίχῳ 682

οἷς Ποσειδῶν ἀσφάλειός ἐστιν ἢ βακτηρία

εἰς δὲ ὁ σχολιαστῆς (Düb. σελ. 19, 22) ἐσημειώσατο τὰ ἑξῆς· «Ἀ-
σφάλειος Ποσειδῶν παρὰ Ἀθηναίους τιμᾶται. — Τιμᾶται δὲ Πο-
σειδῶν ἀσφάλειος παρ' αὐτοῖς ἵνα ἀσφαλῶς πλέωσι».

Ὁ Πανσκίας ἐν μὲν τοῖς Λακωνικοῖς, γ' 11, 8 γράρει· αὐτῶν δὲ οὐ πόρρω Γῆς ἱερὸν καὶ Διὸς ἐστὶν Ἀγοραίου, τὸ δὲ Ἀθηναῖς Ἀγοραίας καὶ Ποσειδῶνος ὃν ἐπονομάζουσιν Ἀσφάλιον· ἐν δὲ τοῖς Ἀρχαίοις, ζ' 21, 3 πραγματευόμενος περὶ τῶν κατὰ τοὺς Πατρεῖς παρατηρεῖ· «πρὸς δὲ τῷ λιμένι Ποσειδῶνός τε ναὸς καὶ ἄγαλμά ἐστιν ὀρθοῦ λίθου. Ποσειδῶνι δὲ παρῆξ ἢ ὀπόσα ὀνόματα ποιηταῖς πεποιημένα ἐστὶν ἐς ἐπῶν κόσμον καὶ ἰδίᾳ σφίσιν ἐπιχώρια ὄντα ἕκαστοι τίθενται τοσαῦτα ἐς ἅπαντας γεγόνασιν ἐπικλήσεις αὐτῷ, Πελαγαῖος καὶ Ἀσφάλιός τε καὶ Ἴππιος.»

Ὁ Στράβων α' 57 κ. ἐ. πραγματευόμενος περὶ τῶν μεταβολῶν ὧν ἕνεκα γίνονται αἱ ἐπικλύσεις καὶ ἀναφέρων ὅτι «ἀνὰ μέσον Θήρας καὶ Θηρασίας ἐκπεσοῦσαι φλόγες ἐκ τοῦ πελάγους ἐφ' ἡμέρας τέτταρας, ὥστε πάσαν ζεῖν καὶ φλέγεσθαι τὴν θάλατταν, ἀνεφύσησαν κατ' ὀλίγον ἐξαιρομένην, ὡς ἂν ὀργανικῶς συντιθεμένην ἐκ μύδρων νῆσον ἐπέχουσαν δώδεκα σταδίων τὴν περίμετρον» παρατηρεῖ· «μετὰ δὲ τὴν παύλαν τοῦ πάθους ἐθάρρησαν πρῶτοι Ῥόδιοι θαλαττοκρατοῦντες ἐπιπροσπλευσαι τῷ τόπῳ καὶ Ποσειδῶνος Ἀσφαλείου ἱερὸν ἰδρῦσασθαι κατὰ τὴν νῆσον. Ἐν δὲ τῇ Φοινίκῃ φησὶ Ποσειδῶνιος γενομένου σειμοῦ καταποθῆναι πόλιν ἰδρυμένην ὑπὲρ Σιδῶνος» κτλ.

Ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ κεφαλαίῳ 36 τοῦ βίου τοῦ Θησέως διηγούμενος τὰ κατὰ Κίμωνα κομισάντα εἰς Ἀθήνας ἐκ Σκύρου τὰ ὅσα τοῦ Θησέως καὶ τὴν ὑποδοχὴν τῶν Ἀθηναίων ἐπιφέρει ὅτι «θυσίαν ποιοῦσιν αὐτῷ τὴν μεγίστην ὀγδόη Πυναψιδῶνος ἐν ἣ μετὰ τῶν ἡθῶων ἐκ Κρήτης ἐπανήλθεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄλλαις ὀγδοαῖς τιμῶσιν αὐτὸν ἢ διὰ τὸ πρῶτον ἐκ Τροίζης ἀρικήσθαι τῇ ὀγδόῃ τοῦ Ἐκκομβαιῶνος, ὡς ἰστόρηκε Διόδωρος ὁ περιηγητής, ἢ νομίζοντες ἑτέρου μᾶλλον ἐκεῖνῳ προσήκειν τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐκ Ποσειδῶνος γεγονέναι λεγομένῳ. Καὶ γὰρ Ποσειδῶνα ταῖς ὀγδοαῖς τιμῶσιν. Ἡ γὰρ ὀγδοὰς κύβος ἀπ' ἀρτίου πρῶτος οὕτα καὶ τοῦ πρώτου τετραγώνου διπλασία τὸ μόνιμον καὶ δυσκίνητον οἰκεῖον ἔχει τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως ὃν καὶ ἀσφάλιον (ἀσφάλειον Sintenis κατ' εἰσήγησιν τοῦ Cobet, Miscell. crit. σελ. 111) καὶ γαιήροχον προσονομάζομεν.»

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ χωρία, τὰ εἰς τὸν Ποσειδῶνα ἀσφάλιον ἀναφερόμενα, ἠδυνήθη ἐκ πτωχῆς βιβλιοθήκης ὀρμώμενος ἐγὼ νὰ εὔρω, ὅπερ δὲ ἐν τέλει δὲν θέλω νὰ παραλίπω εἶναι τὸ ἐξῆς· τὸ ἐξῆς τῶν ἐν τοῖς στίχοις 1 καὶ 2 τοῦ ἐπιγράμματος λεγομένων δὲν κωλύει ἵνα εἰς τοὺς ἀσφαλίους καταλεχθῇ καὶ ὁ Ζεὺς, ἰδιαζόμενος αὐτὸς διὰ τῶν ὀνομάτων ὕπατος (παρ' Ὀμήρῳ «ὑπατος θεῶν» καὶ «ὑπατος κρείοντων» πολλαχού) καὶ πανεπίτης προκεκοσμημένος· προτιμῶ δ' ἐγὼ νὰ νομίζω ὅτι ὁ ποιητὴς ἀσφαλίους (πανασφαλίους) ἐγίνωσκεν ὄντας τὸν Πλούτανα καὶ τὸν Ποσειδῶνα. Πάντως

δὲ τῆς χρήσεως τῶν ὀνομάτων πανεπιπέρας καὶ πανασφαλείοι
 ἀλλότριον δὲν ἐγένετο ὃ ὁ ἄγνωστος ποιητὴς εἶπε

πάντασ ζωούς δὲ λαβούσα.

Τῶν θεῶν ὁ Πλούτων ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ τῆς Λέσβου ἐπιγράμματι
 ἀναφέρεται, ὁ Ποσειδῶν ἐν δυστί, Paton ἀρ. 95 (σελ. 41) καὶ 484
 (σελ. 97 «Ποσειδῶν Μυχίω»), καὶ ὁ Ζεὺς ἐν ἱκανοῖς ἐπιγράμμασι
 μετὰ τῶν ὀνομάτων Αἰθέριος ἀρ. 484 (σελ. 97 «Δίος Αἰθερίω»),
 Κράτιστος καὶ Μέγιστος ἀρ. 278 (σελ. 71 «ὁ κράτιστος καὶ
 μέγιστος θεῶν Ζεὺς») καὶ Σωτήρ ἀρ. 498 (σελ. 101 «Δι τῷ Σώ-
 τηρι»). Τὸ Ὑψιστος ὄνομα ἀπονέμεται ἀπλῶς εἰς τὸν «Θεόν» ἐν
 ἀρ. 115 (σελ. 45 «Θεῷ ὑψίστῳ»), 119 καὶ 125 (σελ. 46), τὸ δ'
 ὕπατος οὐδαμοῦ εὐρίσκεται κείμενον οὐδὲ τὸ οὐράνιος. Συνέμ-
 πτωσις ἀξία μνείας εἶναι ἡ τοῦ ἐπιγράμματος 126 (σελ. 46) Ζωσί-
 μη· «Ζωσίμη—Θεῷ κεραυνίῳ ὑψίστῳ εὐχὴν ἀνέθηκην». Ἐγένετο ἡ
 αὐτὴ (καὶ τοῦτο τὸ μάρμαρον κεῖται ἐν τῷ φρουρίῳ) ἢ ἄλλη τις;

B.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΚΩΣ ΕΚΔΕΔΟΜΕΝΑ.

1) Διονύσου «ἰέρεια θύσα, εὐία»

καὶ θίασοι «δροσοφόρος καὶ πρινοφόρος».

Ἀναγράφας ὁ Κουμανούδης ἐν τῇ σελίδι 185 τῆς Συναγωγῆς
 τὴν λέξιν κατὺ (= κατὰ) ἐκ Τεγεατικοῦ ἐπιγράμματος παρετήρησε
 τὰ ἐξῆς· «ἡ ὁμοίως γραφῆς πρόθεσις ἀπὺ καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς σύνθετα
 ἤδη ἐμνημονεύθησαν ἐν τῷ Θεσαυρῷ ἐξ ἐπιγραφῶν Μυτιλήνης, ἀλλὰ
 δὲν ἐπέρασαν καὶ εἰς ἄλλα λεξικά. Τόσον εἴμεθα συντηρητικοὶ τοῦ πα-
 λαϊοῦ ἐκ βιβλίῳ μόνον περιελθόντος εἰς ἡμᾶς ὕλικοῦ τῆς γλώσ-
 σης καὶ φοβούμεθα μὴ παρὰ τῶν καταράτων λίθων ταραχθῶσιν ἡμῶν
 οἱ κύκλοι, ἐντὸς τῶν ὁποίων εὐδαιμόνως καὶ ἀνευθεῶς διάγομεν οἱ
 πολλοί.»

Ἐξ ἐπιγραμμάτων τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς ἄλλης Μακεδονίας
 ὁ Κουμανούδης κατεχώρισεν ἐν τῇ Συναγωγῇ πᾶν ὀλίγας λέξεις, ὃ δὲ
 λόγος τοῦ πράγματος εἶναι ὅτι ἡ Μακεδονία ὡσπερ κατὰ πολλὰ ἄλλα
 οὕτω καὶ κατὰ τὰ ἀρχαῖα ἐπιγράμματα εἶναι καὶ νῦν ἔτι ἄνευ ὑπερ-
 βολῆς terra incognita. Μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐγένετο ὑπὸ Γάλλων

καὶ Γερμανῶν, Ἕγγλων καὶ Ῥώσων (οἱ Ἕλληνες καὶ δὴ οἱ Μακεδόνες εἶναι σπάνιοι καὶ ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ) ἀρχὴ συστηματικωτέρας τινὸς ἐρεῦνης καὶ μελέτης τῶν κατὰ τὴν ἱστορικωτάτην χώραν, αὐτὴ δὲ ἡ Θεσσαλονικὴ γνωστοτάτη οὕσα ὡς νέα πόλις εἶναι σχεδὸν ἄγνωστος ὡς παλαιά. Τρία ἐπιγραμματικὰ παραδείγματα θὰ καταστήσωσι σαφῆ τὸν λόγον, ἀποσπῶ δ' αὐτὰ ἐκ τῆς Συλλογῆς μου.

Ἐταῖρος πάλαι τῆς ἐν Ῥώμῃ Γαλλικῆς Σχολῆς ἀπλοῦς, νῦν δὲ τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου διαπρεπῆς, ὁ γνωστότατος λόγιος ἀββᾶς Duchesne ἐξέδωκεν ἔτει 1876 ἐν τῷ πολυτίμῳ ἔργῳ τῷ ἐπιγεγραμμένῳ *Mémoire sur une mission au mont Athos*, ἐν τῇ σελίδι 34 καὶ ὑπὸ τῷ ἀριθμῷ 44 πλείστου λόγου ἄξιον ἐπίγραμμα στήλης (ὕψους 084 καὶ πλάτους 049) ἐμπεπηγμένης ἐν τινι τῶν τζιαιμίων τῆς Θεσσαλονίκης. Χάριν εὐκολίας παρατίθημι τὴν ἐκδοσὶν τοῦ Duchesne (β ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τῷ τὸ πρόσωπον τῆς στήλης, α, ὀρῶντι πλευρᾶς καὶ γ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς) κατὰ τὴν ἐν τοῖς μικροῖς γράμμασιν ἀνάγνωσιν τοῦ ἐπιγράμματος, φυλάσσων τὰ κεφαλαῖα γράμματα ἕνθα ὁ ἐκδότης ἠπόρησεν ἀναγνώσεως αὐτῶν.

- (β) Ἱέρεια ΘΥΣΑ
ΕΥΕ . ΑΠΡΙΝΟ
ΦΟΡΟΥ καια- (κατα-)
δίπω εἰς μνί- (λείπω)
- 5 ας χάριν αἰω-
νίας ἀνέλων
πλέθρα δύο
σὺν τεσ . αφρο . ο (ταῖς τὰ φροῖς)
ᾧπως ἀπ (ἀπ' αὐτῶν)
- 10
.
.
.
- (γ) 15 καὶ οἱ μύστε (μύσται)
μικρὸς, μέ-
γας, ἕκαστος
στέφανον ῥο-
δινόν . οδε . ηε- (ὁ δὲ μὴ ἐ-)
- 20 νέγκας μνη . τηεε (μὴ μετεε-)
χέτω μου τῆς
δωρεᾶς . Αἰαν (Ἐάν)
δὲ μὴ ποιήσω-
σιν ΕΙΝΕΛΥΤΑ

25 ΤΟΥΔΡΟΙΟΦΟ
... ΝΟΣΙΑΣΟΥΕ
... ΥΤΟΙ ...
.....

Καὶ ἀνακριβῶς τε ἐκδεδομένον καὶ ἀτελῶς ἀνεγνωσμένον τὸ ἐπί-
γραμμα κατῴρθωσεν ὁ εἰδήμων τῶν ἱστορικῶν πραγμάτων Duchesne νὰ
ἐρμηνεύσῃ καλῶς τάδε γράψας· «Il s'agit d'une fondation funèbre.
Deux plèthres de vignes (environ trois hectares), entourés de fossés,
sont laissés par une prêtresse pour que certains rites soient accom-
plis sur sa tombe. Des initiés doivent apporter une couronne de roses,
sous peine de n'avoir point part aux libéralités posthumes de la
défunte. Sans doute il s'agit d'un de ces repas solennels très-ré-
pandus dans tout le monde romain à l'époque impériale, et que l'on
désignait par le nom de Rosalia.»

Πρὸ τῆς παραθέσεως τῆς ἐμῆς ἐκδόσεως καὶ ἀναγνώσεως, ἡ ἀνά-
γνωσις θὰ δεῖξῃ καὶ ὅτι ἐν τῷ ἐπιγράμματι πρόκειται περὶ ἱερείας
Β α κ χ ι κ ῶ ν θ ι ἄ σ ω ν, ἀξία μνείας εἶναι ἱστορία τις τοῦ ἐπιγράμ-
ματος. Ὁ ἀββᾶς Bellel ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ τῇ ὠνομασμένη
Observations sur l'histoire et les monuments de la ville de Thessa-
lonique (1777), ἐν ταῖς σελίσιν 125 καὶ 133 (Tafel, de Thessalonica
σελ. 327 καὶ 335) ποιεῖται λόγον περὶ ἐπιγραμμάτων ἀντιγραφέντων
ἐν Θεσσαλονίᾳ ὑπὸ τοῦ ἐκ Μασσαλίας πράκτορος (agent) J.-B. Ger-
main, ἔτεσι 1745 καὶ 1748 γραμματέως ὄντος τοῦ ἐν Θεσσαλονίᾳ
Γαλλικοῦ προξενείου. Ὁ πολὺς Boeckh μάλιστα ἀνεζήτησεν ἐν Παρισίοις
χάριν τοῦ Corpus αὐτοῦ τὴν συλλογὴν τῶν ἀντιγράφων τοῦ Germain·
καὶ ὁ Germain, ὡς πρὸ πέντε ἐτῶν ἐφανερῶθη, τὴν συλλογὴν ἀληθῶς
ἀπέστειλεν ἔτει 1748 πρὸς τὸν τότε ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν τῆς Γαλ-
λίας κόμητα Maurepas. Τῆς συλλογῆς ἐγένετο ἔπειτα, ἄγνωστον δὲ
πῶς, κτήτωρ ἰατρός τις, ὁ ἐκ τῆς πόλεως Avignon Calvet δὲ ἔτει 1810
διέθετο τὸ χειρόγραφον τῇ πατρίδι. Ἡ συλλογὴ κεκρυμμένον βίον ἔζη-
σεν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Avignon μέχρι τοῦ ἔτους 1892 καθ' ὃ ὁ
Labande ἐξέδωκε κατάλογον τῶν χειρογράφων. Διαπρεπῆς λόγιος, ὁ
Omont ἐδημοσίευσεν ἔτει 1894 τὰ ἐπιγράμματα (44 ὄντα) ἐν τῷ ΚΑ'
τόμῳ τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος τῶν Παρισίων οὗ τὸ ὄνομα εἶναι
Revue Archéologique, ἐν σελ. 201—214.

Τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου τοῦ Germain ἐξέθηκεν ὁ Omont ἐν τῇ σε-
λίδι 200 κρίνων αὐτὸ ἐν σχέσει πρὸς τὰ εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν ἀναφε-
ρόμενα ἔργα τοῦ Boeckh, τοῦ Le Bas, τοῦ Heuzey καὶ αὐτοῦ τοῦ
Duchesne, ἀπεφήνατο δ' ὅτι ὁ Germain παρέδωκεν ἡμῖν 23 ἐπιγράμ-
ματα ἄγνωστα ἄλλως ὄντα. Μέλλον περὶ τε τούτου τοῦ πράγματος καὶ

περὶ ἄλλων πραγμάτων νὰ διαλάβω ἀκριβῶς καὶ λεπτομερῶς ἐν ἐπιτη-
δειοτέρῳ τόπῳ παρατηρῶ νῦν ἀπλῶς ὅτι τὸν Omont διέφυγεν ὅτι τὸ
ὑπ' ἀριθμῷ 23 (Rev. σελ. 209) ἐπίγραμμα τοῦ Germain εἶναι τὸ αὐτὸ
τῷ ὑπ' ἀριθμῷ 44 καὶ Duchesne, τῷ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν παρατεθέντι
ὑπ' ἐμοῦ. Εἶναι ἀληθές ὅτι αἱ δύο ἐκδόσεις διαφέρουσι πλείστον ἀλλή-
λων καὶ ὅτι ὁ μὲν Germain ἀνέγνω τινὰ ἄκείμενα ἔτι ἐπὶ τοῦ μαρμα-
ρου παρεῖδεν ὁ Duchesne, ὁ δὲ Duchesne τινὰ ἄπάλαι κάλλιον σφζό-
μενα παρεῖδεν ὁ Germain· ἀλλὰ παρὰ πάσας τὰς διαφορὰς οὐ μόνον
ἢ ἐν ἄλλοις παρατηρουμένη ὁμοιότης ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπὸ τῶν ἀντιγρα-
ψάντων εἰρημένα περὶ τοῦ τόπου τοῦ μνημείου οὐδεμίαν καταλείπουσι περὶ
τοῦδε ἀμφιβολίαν, ὅτι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἐπίγραμμα πρόκειται ἡμῖν. Καὶ ὁ
μὲν Duchesne ὀρίζει τὰ ἐξῆς· «Ce texte se lit sur deux faces [β καὶ
γ] opposées d'un cippé carré, dans la mosquée Eski-Djouma.
Il est enterré au tiers de sa hauteur; aussi les dernières lignes
de chaque colonne font défaut»· ὁ δὲ Germain τὰ ἐξῆς· «Dans
la mosquée appelée Eski Juma, autrefois la Panaghia par
les Grecs. Ce pied d'estal est à quatre faces; il est enterré
jusqu'à la 12e ligne d'écriture — On découvre, à une autre face
de ce pied d'estal, deux lignes d'écriture ainsy [α]; le reste de
l'inscription est tout mutilé.»

Παρατίθημι ἐν μικροῖς γράμμασι καὶ τοῦ Germain τὴν ἔκδοσιν·

- (γ) 15 κλισιμουστο
 μικροσ . . . με
 γασκεδετοσ
 ετε . φανονρο
 δινονοδεκησ
- 20 νεμπλισμημειετ
 γετωμουτνε
 δσωμεασλτλν .
 δεμηποιηση
 σηνε . ινειλυα
- 25 τουαροιοφιο
 . . . ερασουσ .

Τὰ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς (β) κείμενα γράμματα παρεῖδεν
ὁ Germain· ὁ δὲ Duchesne ἀντιγράφας αὐτὰ παρεῖδε τὰ ἐπὶ τῆς στε-
φάνης τοῦ προσώπου τῆς στήλης, σφίζοντος ἐν τῷ μέσῳ (ἀποκακρουσμένης)
ἀναγλύφου εἰκόνας ἔχγη, κείμενα γράμματα (α) ἃ ἀντέγραψεν ὁ Ger-
main ὧδε·

. . . ιυφοσ . . . ιηνοσχο .
. φι ιησσιο .

Ἡ δ' ἐμὴ ἔκδοσις καὶ ἀνάγνωσις ἔχει·

(α)

Εὐφρο[σύνη] . . . Διοσκ
ἀδελφῆ ἰσι. Ἔτους
τοῦ κ[αί] . . . μνήμης [χάριν]

(β)

Ἰέρεια θύσα

5 εὐεία Πρινο-
φόρου κατα-
λίπω εἰς μνί-
ας χάριν αἰω-
νίας ἀνπέλων

10 πλέθρα δύο
σὺν τῆς τάφροις
ὅπως ἀποφ-
[έρω]νται αἰμοὶ
[.]

15 [.]
[.]

(γ)

καὶ οἱ μύστε
μικρὸς μέ-
γας ἕκαστος

20 στέφανον ῥό-
δινον· ὁ δὲ μὴ ἐ-
νένκας μὴ μετε-
χέτω μου τῆς
δωρεᾶς. Αἰὼν

25 δὲ μὴ ποιήσω-
σιν, εἶνε λυτὰ (αὐτὰ?)
τοῦ Δροιοφό-
ρων θειάσου ἐ-
[πί τ]οῖς αὐτοῖς .

Ὁ Duchesne δεχόμενος 14 στίχους ἐν τῇ πλευρᾷ β καὶ 14 ἐν τῇ γ (ἀντὶ τῶν ἐμῶν 13 καὶ 13) παρατηρεῖ καὶ τάδε· «De plus,

comme il (sc. le cippé) se trouve placé dans un endroit très-obscur, la lecture est fort difficile et doit se faire autant avec les doigts qu'avec les yeux.»

Τῆς ἀντιγραφῆς, ἣν ἔτει 1888 καὶ μηνὶ αὐτοῦ Ὀκτωβρίῳ κατάρθωσα μετὰ τοῦ φιλαρχαίου ἱατροῦ Ν. Κεχαγιά († 1890 τῇ 10 Φεβρουαρίου), τὴν ἀκρίβειαν δύναμαι νὰ ἐγγυηθῶ. Οἱ στίχοι β 14—16 κείνται κεκρυμμένοι ὑπὸ τῆ γῆ, παραδόξως δὲ δέν μοι ἐπετράπη ἡ ἐν τῷ μέρει τούτῳ ἐκσκαφὴ τῆς πλευρᾶς β, ἐπιτραπίσης τῆς ἐκσκαφῆς τῆς πλευρᾶς γ ἐν τῷ μέρει τῶν στίχων 28—29.

Καὶ περὶ μὲν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Germain πᾶς λόγος εἶναι περὶττός· ὅσον δὲ εἰς τὴν ἐκδοσιν καὶ ἀνάγνωσιν τοῦ Duchesne, παρατηρῶ ὅτι αὐτῆς (ὄ μικρὸν διαφέρει ἢ ἐμῆ καὶ ἀλλαχοῦ καὶ ἐν τοῖς στίχοις 12—13 (ὅ π ω ς ἀ π ο φ[έ ρ ω] ν τ α ι α ἰ μ ο ἰ ἀ ν τ ῖ τ ῶ ν ὅ π ω ς ἀ π[α ὑ τ ῶ ν])), ἔτι δὲ μεῖζον ἐν τοῖς στίχοις 27—28 ἐν οἷς ἀνεκαλύφθησαν αἱ λέξεις δροιοφόρος καὶ θεία σου· καὶ ἐκ μόνης δὲ τῆς δευτέρας τῶν λέξεων τούτων, τῆς δηλοῦσης μάλιστα «τὸν τῷ Διονύσῳ παρεπόμενον ὄχλον», γίνεται δῆλον ὅτι τὸ ἐπίγραμμα ἀναφέρεται εἰς τὴν διαθήκην ἱερείας Βακχικῶν θιάσων· Εὐριπίδης ἐν Βακχῶν στίχῳ 220 «Διόνυσον — τιμώσας χοροῖς | πλήρεις δὲ θεία σοισιν ἐν μέσοισιν ἐστάναι | κρατῆρας.»

Ἄλλ' αἱ σπουδαιόταται ἐν τῇ ἀναγνώσει διαφοραὶ εἶναι ἐν τοῖς στίχοις 4—6· ὁ Duchesne ὀρθῶς ἐκδοὺς τὰ γράμματα ΘΥΣΑ καὶ ΕΥΕ. ΑΠΡΙΝΟΦΟΡΟΥ παραδόξως οὐ μόνον δὲν ἀνέγνω αὐτὰ ἀλλὰ καὶ παρετήρησεν ὅτι ἐν αὐτοῖς λαμβάνει «le nom de la prêtresse et celui de son père»· ἀλλὰ τῆς ἱερείας τὸ ὄνομα ἀναγράφεται ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς στήλης (α 1) ἐφ' οὗ τὰ (νῦν δυστυχῶς ἐσφυροκοπημένα) γράμματα ἐδήλουν πάλαι καὶ τὸ ἔτος τοῦ ἐπιγράμματος καὶ δὴ κατ' ἀμφοτέρους τοὺς ἐν Μακεδονίᾳ ἐν χρήσει ὄντας τρόπους (Boeckh Corp. II ἀρ. 1970, Heuzey Mission de Macédoine σελ. 274 καὶ Duchesne σελ. 21. Ἐπανορθωτικὰ τῆς παλαιᾶς γνώμης εἶναι τὰ τοῦ Kubitschek, Arch.-Epigraph. Mittheil. aus Oest.-Ung. XIII (1890) σελ. 120).

1) Κατ' ἐμὲ τὰ γράμματα ΘΥΣΑ καὶ ἦσαν καὶ εἶναι ἀναγνώσεως ἀξιώτατα: Θύσα. Τῶν τοῦ Διονύσου ἀκολούθων τινὲς καλοῦνται ὑπὸ τῶν παλαιῶν Θυῖαι (Στράβων ἰ' 468 «Διονύσου δὲ Σειληνοῦ τε καὶ Σάτυροι καὶ Τίτυροι καὶ Βάκχαι Ληναῖ τε καὶ Θυῖαι») καὶ λοιπαί· Σοφοκλῆς ἐν Ἀντιγόνης στίχῳ 1150 «προφάνηθ' ὦ Ναξίαις σαῖς ἕμα περιπόλοις | Θυῖαισιν αἶσε μαινόμεναι πάννυχτοι | χορεύουσι τὸν ταμίαν Ἰακχον» κατὰ διόρθωσιν τοῦ Boeckh ἀντὶ τοῦ τῶν χειρογράφων Θυιάσιν), Θυιάδες (Αἰσχύλος ἐν Ἐπτὰ ἐπὶ Θήβας στίχῳ 498 «βακχᾶ πρὸς ἀλκὴν Θυιάς ὡς» καὶ 835 «ἔτευξα τύμβῳ μέλλος | Θυιάς»· Ἡσύχιος «Θυιάς· Βάκχη, οἱ δὲ Μαινάδες») καὶ Θυστιάδες (Ἡσύχιος «Θυστιάδες· Νύμφαι τινές, αἱ ἔνθεοι καὶ

Βάκχαι), τελετήν δὲ τοῦ Βάκχου παρὰ τοῖς Ἡλείοις ὁ Πausanίας ς' 26 μνημονεύει τὰ Θυῖα. Τῆς θυστᾶς λέξεως ὡς ἐπιθέτου ὀνόματος ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ Αἰσχύλος ἐν Ἐπτὰ ἐπὶ Θήβας στίχῳ 269 «θυστᾶδος βοῆς» εἰς ὃ χωρίον φέρεται ἀρχαῖον σχῆλιον· τῆς παρὰ ταῖς θυσίαις γινομένης ἀφ' ἧς ἐνίστε καὶ ἡ Βάκχη. Σημαίνει γὰρ καὶ τοῦτο καὶ τὴν καθ' ἑαυτὴν ἐσοθῆτα ὡς παρ' Εὐριπίδῃ. Ἐὰν μὴ πάνυ ἀστοχῶ, ὁ σχολιαστὴς τὸδε λέγει, ὅτι ἡ λέξις θυστᾶς λαμβάνεται καὶ ὡς ἐπίθετον («θυστᾶδος βοῆς»· Σοφοκλ. Ἄντ. στ. 1019 «οὐ δέχονται θυστᾶδ' ἀλιτᾶς ἔτι | θεοί») καὶ ὡς κύριον ὄνομα (Θυστᾶς = Βάκχη), δεύτερον τῆς πρώτης χρήσεως μάρτυρα παραγόμενος τὸν Εὐριπίδῃ· ὁ Nauck ἐν τῷ ἀποσπάσματι 1101 τοῦ Εὐριπίδου (σελ. 706) ἐκ τοῦ παρατεθέντος σχολίου ἀνέγραψε λέξιν τῆς ἀπολομένης τραγωδίας τὴν «θυστᾶς», ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι ὁ ποιητὴς εἶπε τὸ «θυστᾶς ἐσοθῆς» (Αἰσχύλος ἐν Ἀγαμέμνονος στίχῳ 1270 «χρηστηρίαν ἐσοθῆς»). Γράφει δὲ καὶ ὁ Ἡσύχιος· «θυστᾶδες (τὸ χειρόγραφον θυσιάδες)· ἔνθεοι· τὴν τῶν Βακχῶν φωνὴν θυστᾶδα (θυσιάδα) φησὶν (ὁ Αἰσχύλος)».

Τῆς Θεσσαλονίκης τὸ ἐπίγραμμα διδάσκει νῦν ἡμᾶς ἀσφαλῶς καὶ λέξιν θύσα ἢ μέχρι τοῦδε ἐγινώσκετο, καθόσον ἐγὼ γινώσκω, ἐκ δύο καὶ μόνων χωρίων ἀρχαίων συγγραφέων, ἀμφιδουμένων καὶ τούτων, καὶ δὴ ὡς κύριον ὄνομα. Τὸ πρῶτον χωρίον εἶναι τοῦ Λυκόφρονος ἐν Ἀλεξάνδρῳ στίχῳ 106 Θύσαισιν (Θύσησιν)· ἀλλ' ἀντὶ τῆς γραφῆς ταύτης εἰς τῶν ἀρίστων κωδίκων, ὁ A (Parisinus 345), ἔχει τὴν γραφὴν θύστησιν (Ἡσύχιος «θύστα· θυσία», Schmidt «θύστα· Θυῖα») ἣν ἐγκρίνει ὁ Schmidt. Τὸ δεύτερον δὲ χωρίον εἶναι τοῦ Ἡσύχιου «θυσῶν· θυσῶν» ἔνθα ὁ μὲν G. Dindorf ἤκασε τὰ Θυσῶν (Schmidt Θυστῶν)· Θυῖων», ὁ δὲ J. Albert τὸ «θυέων· θυσῶν» («Ὀμηρος ἐν Ὀδυσσεύς Ὁ στίχῳ 261 «ὕπερ θυέων») καὶ Ἀπολλώνιος Σοφιστὴς ἐν Λεξικῷ «θυέων· θυσῶν», Bekker σελ. 88, 27) ὁ καὶ ἠσπάσατο ὁ Schmidt.

Τρίτον, εἰκασθὲν τοῦτο, παράδειγμα εὗρισκω ἐν τῇ σελίδι 298 τοῦ ἔργου τοῦ Nauck τοῦ ὀνομασμένου Tragicæ dictionis index (Petropoli 1892)· «Θύσα: Θύσαν (?) Διονύσου κόραν Eur. 586»· ἀλλ' ἐν τῷ ἀποσπάσματι τοῦ Εὐριπίδου τῷ παραδεδομένῳ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἰ' 470 αἰ ἐκδόσεις ἔχουσι τὰ («Εὐριπίδης τε ἐν ταῖς Βάκχασις τὰ παραπλήσια ποιεῖ) — καὶ ἐν Παλαμῆδει φησὶν ὁ χορὸς οὐ σὺν Διονύσῳ κωμᾶν ὅς ἂν ἴδαν τέρπεται σὺν ματρὶ φίλα τυμπάνων ἰάκχοις», τὰ δὲ ἄριστα χειρόγραφα τὰ οὐ σὺν Διονύσου καὶ κωμᾶν. Ὁ Nauck (σελ. 545) μετέγραψε

Θύσαν Διονύσου
κόραν ὅς κ.τ.λ.

ἀνθ' ὧν εἰκάξω ἐγὼ τὰ Θυσᾶν (Διονύσου) κορᾶν (ὄς κ.τ.λ.) εἰς ἃ οἱ ἀντιγραφεῖς, κατὰ συνήθειαν καὶ ἀλλαχόθεν γνωστὴν οὔσαν, μετέβαλον τάχα τὸ Θυσῶν καὶ τὸ κορῶν (ΘΥΣΩΝ—ΚΟΡΩΝ, ΚΩΡΩΝ· ΘΥΣΑΝ—ΚΟΡΑΝ, ΚΩΡΑΝ· ΟΥΣΑΝ—ΚΟΜΑΝ, ΚΩΜΑΝ). Ὁ Schmidt προτιμᾷ καὶ ἐνταῦθα τὸ Θύσταν, ὥστε τὸ κατ' αὐτὸν ἡ λέξις θύσα (θύσα) οὐδέποτε ἐρρήθη ὑπὸ Ἑλληνός τινος· ἀλλὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἢ ἱερεία μου νῦν ἄλλα ἡμᾶς.

2) Τὰ γράμματα ΕΥΕΙΑ καὶ ὄφειλον καὶ ὄφειλουσι νὰ ἀναγνωσθῶσιν εὐεία· γνωστότατον εἶναι τὸ εὐίος ἐπίθετον τοῦ Βάκχου καὶ τῶν κατὰ Βάκχον οὗ τὸ θηλυκὸν πάλιν εὐίος ἐγίνωσκωμεν ἐν (Εὐριπί. Βακχ. 238 «τελετὰς προτείνων εὐίους νεάνισιν»)· νῦν μανθάνομεν καὶ τὸ εὐία.

3) Τὰ γράμματα ΠΡΙΝΟΦΟΡΟΥ παραδόξως δὲν ἀνέγνω ὁ Duchesne, ὁρθῶς ἐκδοὺς αὐτὰ, ὅπως παραλίπω τὰ ἀτελῶς ἐκδεδομένα ΔΡΟΙΟΦΟ(ΡΩΝ). Ἡ λέξις πρινοφόρος δὲν εἶναι κατακεχωρισμένη ἐν Λεξικαῖς (πρόκεινται μοι τὰ τοῦ Γαζή, Βυζαντίου, Σακελλαρίου, Pape καὶ E. Sophocles, Greek Lexicon New York 1887)· ἀλλ' ἐὰν μὴ σφάλλωμαι δηλοῦται δι' αὐτῆς ἐν τῷ ἐπιγράμματι θιάσος πρινοφόρων, ὡς διδάσκουσιν αἱ ἐν τοῖς στίχοις 27—28 κείμεναι λέξεις «τοῦ Δροιοφόρων θειάσου». Ἡ λέξις δρυοφόρος γνωστὴ εἶναι ἐν τῇ σημασίᾳ «παράγων, παράγουσα δρυς»· ἀλλ' οἱ (αἱ) πρινοφόροι καὶ δρυοφόροι τοῦ ἐπιγράμματος πάντως ἦσαν θιασῶται (θιασῶτιδες) φέροντες (φέρουσαι) θύρρους μετὰ κλάδων πρίνων καὶ δρυῶν. Γνωστοὶ εἶναι οἱ (αἱ) θυρσοφόροι (Εὐριπίδης ἐν Κύκλωπος στίχῳ 63 «χοροὶ | Βάκχαι τε θυρσοφόροι»· καὶ Βακχῶν 557 «θυρσοφορεῖς | θειάσου, ὧ Διόνυσ'») καὶ κισσοφόροι (Πίνδαρος ἐν Ὀλυμπιονικῶν β' στίχῳ 30 «παῖς ὁ κισσοφόρος», δηλὸν οὖν ὁ Βάκχος)· ἀναγραφῆς δὲ ἀξία εἶναι τὰ τοῦ Στράβωνος ἰ' 468· «οἱ μὲν οὖν Ἑλληνες οἱ πλείστοι τῷ Διονύσῳ προσέθεσαν καὶ τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τῇ Ἐκάτῃ — τὸ ὀργιαστικὸν πᾶν καὶ τὸ βακχικὸν καὶ τὸ χορικὸν καὶ τὸ περὶ τὰς τελετὰς μυστικόν, Ἰακχόν τε καὶ τὸν Διόνυσον καλοῦσι καὶ τὸν ἀρχηγέτην τῶν μυστηρίων τῆς Δήμητρος δαίμονα· δεινδροφορίαί τε καὶ χορεῖαι καὶ τελεταὶ κοιναὶ τῶν θεῶν εἰσι τούτων».

Εἶχον ἄρα ἐν χρήσει οἱ θιασῶται κατὰ τὰς τελετὰς τοῦ Διονύσου τὰς ὀργιαστικὰς πλὴν τῶν κισσῶν καὶ τῶν ἀμπέλων καὶ δένδρα καὶ δὴ τοῦ ἐπιγράμματος διδάσκοντος πρίνους καὶ δρυς. Το ἐπίγραμμα δὲ εἶναι πολύτιμον καὶ ὡς σαφῶς διδάσκον τὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ λατρείαν τοῦ Διονύσου ἢ ἀπλῶς ὑπαινίσσεται ἐπίγραμμα ἔτους 13 Χριστοῦ ἐκδεδομένον ὑπὸ τοῦ Heuzey ὑπ' ἀριθμῷ 113 καὶ ὑπὸ τοῦ Duchesne ὑπ' ἀριθμῷ 59· «ὑδροσκοπήσαντα | καὶ ἱερητεύσαντα Διονύσου καὶ ἐτέρας ὑπηρεσί|ας ὑπηρετήσαντα».

Ὁ Κουμανούδης παραλαβὼν εἰς τὴν Συναγωγὴν λέξεις ἐξ ἄλλων ἐπιγράμμάτων τοῦ Duchesne παρέλιπε τὰς τέσσαρας τοῦ περὶ οὗ ἐγένετό μοι ὁ λόγος ἐπιγράμματος τῆς Θεσσαλονίκης, ἀμφιβάλων ἴσως περὶ τῆς ὀρθότητος καὶ ἀκριβείας τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ· ἀλλ' ὡς εἶδομεν, ἀκριβῶς ἐν ταῖς πεπραγματευμέναις λέξεσιν ἡ ἔκδοσις τοῦ Duchesne ἐγένετο ὀρθή.

Τοῦναντίον δὲ, λέξιν ἄλλου ἐπιγράμματος, τὴν Ἰουλοφόρος, κακῶς ὑπὸ τοῦ Duchesne ἐκδεδομένην ἀνεκάλυψεν ὁ Κουμανούδης κατ' εἰκασίαν ἀληθῆ.

2) «Γένυς Ἰουλοφόρος».

Ἐν τῇ σελίδι 165 ὁ Κουμανούδης κατεχώρισεν ἐκ τοῦ τῆς Θεσσαλονίκης ἐπιγράμματος τοῦ Duchesne 11 (σελ. 22), φέροντος τὸ ἔτος 117 Χριστοῦ, τὸ ἐπίθετον Ἰουλοφόρος τάδε γράψας· «ἀμφὶ γένυ ν χνοῶν πρῶτον Ἰουλοφόρον». ΕΠΙΓΡ. Θεσσαλονίκης ἔμμετρ. Μém. sur une ins. au mont Athos, σ. 22. Οὕτω ἐγὼ τὰ ἐπίθετον τοῦτο ἐδέχθην, εἰ καὶ ὁ ἐκδότης ἐκεῖ ἐξέδωκεν «ἀμφὶ γε νῦν χνοῶν πρῶτον Ἰουλοφορῶν» παραχωρίσας καὶ τὸ οὐσιαστικὸν γένυ ν.»

Τὸ ἐπίγραμμα ἀνέγνω ὁ Duchesne ἐπὶ τοῦ προσώπου μεγάλης σαρκοφάγου ἢ μάλιστα τὸ ἄνω δεξιὸν μέρος ἀποκεκρουσμένη σφίζεται καὶ νῦν ἔτι μακρὰν τῆς πόλεως (κατὰ λάθος ὁ γνωστότατος λόγιος καὶ ἐμὸς φίλος J. Mordtmann ἐν Mittheilung. des kais. deutsch. arch. Inst. τῶν Ἀθηνῶν τόμ. XVI, 1891, σελ. 364 λέγει τὸ «in Trümmer geschlagen worden»). Ἀναβάλλων εἰς ἄλλον καιρὸν τὰ πλεῖστα ἀρχοῦμαι νῦν τῷ ἔμμετρῳ τοῦ ἐπιγράμματος μέρει ἔχοντι κατὰ τὸν ἐκδότην ὡδε·

Δοῖον ἐπ' εἰκοστῷ [κείμαι λυκάβαντα βιώσας]

ἀμφὶ γε νῦν χνοῶν πρῶτον Ἰουλοφορῶν.

Τὰ ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ τρία σφάλακτα (ἀντὶ τῶν ὀρθῶν ἀμφὶ γένυ ν, χνοῶν καὶ Ἰουλοφόρον) ἐν τῷ «Ἀριστοτέλει» 1889 σελ. 17, ἐν τῇ «Ἐστία» 1891 σελ. 259 καὶ ἐν τῇ «Κωνσταντινουπόλει» 1891 ἀρ. 247 (ἰδὲ καὶ Berl. philol. Wochenschr. 1889 σελ. 330) ἐπληρώθησα μὴ ἔχων τότε πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν Συναγωγὴν τοῦ Κουμανούδη καὶ δὴ τὸ τρίτον τῶν σφαλακτῶν ἐξ αὐτοῦ τοῦ λίθου, σφίζοντος τότε ἀκραιότερα τὰ (νῦν ἠκρωτηριασμένα) γράμματα **ΙΟΥΛΟΦΟΡΟΝ**· ἡ εἰκασία ἄρα τοῦ Κουμανούδη ἀπεδείχθη ἀληθής.

Τοῦ ἥρωελεγειοῦ ὁ δεύτερος στίχος εἶναι ἐκ τῶν καλλίστων τῶν ἐν ἐπιγράμμασι Θεσσαλονίκης, εὐκόλως δ' ἐν αὐτῷ φωρᾶ τὸν ἄγνωστον ποιητὴν ἀπομιμηθέντα ἀρχαίων ποιητῶν χωρὶς ὁ ἐνθυμούμενος τὸ τοῦ Θεοκρίτου ἰα' 9, περὶ τοῦ Κύκλωπος εἰρημένον, «ἄρτι γενεῖ ἰάσθων

περὶ τὸ στόμα τὼς κροτάφως τε» («Ὀμηρος ἐν Ἰλιάδος Ω
στίχῳ 348 καὶ Ὀδυσσεΐας Κ 279 «πρῶτον ὑπηνήτη»). Αἰσχύλος
ἐν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας στ. 534 «στείχει δ' Ἴουλος ἄρτι διὰ παρηρί-
δων», Ἀπολλώνιος Ἄργον. β 43 «εἴτι χνοάζοντας ἰούλους ἀν-
τέλλων» (Ἀθήναιος γ' 28 «ἄρτι χνοαζούσας αὐλητρίδας»).
Ὡσπερ δὲ παρὰ Σοφοκλεῖ ἐν Οἰδίποδος Τυράννου στίχῳ 742 εἴρηται
τὸ «χνοάζων ἄρτι λευκανθὲς κάρα» κατὰ τὴν ἔννοιαν «ὥστε
λευκανθὲς τὸ κάρα γενέσθαι», οὕτω καὶ παρὰ τῷ ἐπιγραμματοποῶ τῆς
Θεσσαλονίκης τὸ «γένυν ἰουλοφόρον» κεῖται κατὰ τὴν ἔννοιαν «ὥστε
ἰουλοφόρον τὸν γένυν γενέσθαι».

Καταλείπω τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο παρατηρῶν ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ
στίχῳ ὁ Duchesne ἐξέδωκε τὰ γράμματα ΕΙΚΟΣΤΩΙ ὧν τὸ τελευταῖον
δεξιάμενος ὡς λείψανον τοῦ γράμματος Κ ἀνεπλήρωσε τὰ λείποντα τοῦ
στίχου διὰ τῶν λέξεων «κεῖμαι λυκάβαντα βιώσας». Ἐπα-
νειλημμένως καὶ μετὰ προσοχῆς ἐξετάξας τὰ μετὰ τὸ Ω λείψανα τῶν
ἀποκεκρουσμένων γραμμάτων δὲν εὔρον ἐγὼ ἐν αὐτοῖς τῶν γραμμάτων
ΚΕ (κεῖμαι) ἔγνη· τὸ πρῶτον γράμμα πιθανώτατα προσέπεσεν ἐμοὶ Π,
τὸ δὲ δεύτερον ἀσφαλῶς Α· ὅθεν καὶ εἰκάξω τὰ

Δοῖον ἐπ' εἰκοστῷ πλ[ήσας ἔτος ἐνθάδε κεῖμαι]
παραβάλλων πλὴν ἄλλων τὸ τοῦ Kaibel (Epigrammata Graeca, Berolini
1878) ἐπίγραμμα 583 (σελ. 237) οὗ ὁ πρῶτος καὶ δεύτερος στίχος εἶναι

Ἐκτον ἐπ' εἰκοστῷ πλήσας ἔτος Ἄβγαρος ἔνθα
ταρχύθη, Μοιρῶν ὡς ἐπέκλωσε μίτος.

Σημειωτέον δὲ καὶ ὅτι τῆς ὑπὸ τοῦ Duchesne εἰκασθείσης λέξεως λυ-
κάβας δὲν γίνεται, ἐὰν μὴ με ἡ μνήμη πλανᾷ, χρήσις ἐν Μακεδο-
νικοῖς ἐπιγράμμασιν.

3) «Καταφθίμενον παναώρια».

Τὸ ἐπίρρημα παναώρια γνωστὸν γίνεται ἐξ ἄλλου τῆς Θεσ-
σαλονίκης ἐμμέτρου ἐπιγράμματος στήλης ἐκδεδομένου ἔτει 1891 ὑπὸ
τοῦ Σ. Ἀστεριάδου ἐν τῇ «Ἐστία» σελ. 191 (ἰδὲ καὶ Berl. philol.
Wochenschr. 1891 σελ. 771.) ἄνευ ἀνγνώσεως καὶ ὑπὸ τοῦ πολλοῦ
P. W(olters) ἐν Mittheil. 1891 σελ. 262.

Περὶ τοῦ ἐμμέτρου μέρους τοῦ ἐπιγράμματος διέλαβον ἐγὼ ἐν τῇ
«Ἐστία» 1891 σελ. 259, ἀνέγνων δ' αὐτὸ κατὰ τὸν λίθον αὐτὸν ὧδε·

Τόν με καταφθίμενον παναώρια τῆδε Κούαρτος
θάψεν ἔσω γαίης ὠγυγίων λαγόνων

Ἐπίγονον· τεῦ[ξ] ἐν δὲ καὶ ἐσσυμένοισι νοῆσα(;)·
στήλην οἰχομένου καὶ χάριν ὑστατήην.

Διαφέρει τῆς Γερμανικῆς ἐκδόσεως ἡ ἐμῆ μάλιστα ἐν τῇ δευτέρᾳ λέξει τοῦ στίχου 3 ἢν ὁ μὲν Wolters ἀνέγνω (κατ' ἀντίγραφον ἐκ Θεσσαλονίκης πεμφθὲν) τέ[λεσ]εν, ἐγὼ δὲ τεῦ[ξ]εν· ἐν τῷ λίθῳ εὐκρινῆ ἔκειντο τὰ γράμματα TEY (Mittheil. TEI) ἐν τέλει στίχου καὶ τὰ . EN (Mittheil. . FN, εσεν) ἐν ἀρχῇ στίχου ὧν τὸ ἀποκεκρουσμένον πρῶτον διεκρίνετο ἔτι ὡς Ξ γράμμα. Ἐν τῇ «Βοτίᾳ» ἀντὶ τοῦ ἐσσομένοισι, ὃ βεβιασμένως μόνον ἐρμηνεύεται, ἤμας τὸ ἐσσομένοισι· γραπτέον ἄρα καὶ τὸ νοῆσα[ι] (ὁ λίθος καθαρὸν ἔφερε τὸ ΝΟΗΣΑ·) κατὰ τὸ Ὀμηρικὸν «καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι» (ὁ λίθος κατὰ συνθηστάτον σφάλμα εἶχε τὸ KE ἀντὶ τοῦ KAΙ·). Βεροίας ἐπίγραμμα Delacoulonche (Miss. scientif. VII, 1858, σελ. 268) ἀρ. 88 (Kaibel 527)

στήλην γράψατο Σωζομένη

κουριδίη μερόπεσσι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.

Ὁ ἐπιγραμματοποιὸς τῆς Θεσσαλονίκης ἐχρήσατο τῷ ἀλλαχθῶν ἀγνώστῳ ὄντι ἐπιρρήματι παναώρια πύκνωσ ἐν νῶ ἔχων τὸ καθ' Ὀμηρον ἐν Ἰλιάδος Ω στίχῳ 540 περὶ τοῦ Πηλεΐως ὑπὸ τοῦ υἱοῦ λεγόμενον

ἀλλ' ἓνα παῖδα τέκην παναώριον

ἐν τῷ χωρίῳ ὁ σχολιαστὴς τὴν σπανιοτάτην λέξιν παναώριον ἐξηγεῖται «παντελῶς ἄωρον ἀποθανούμενον». Τοῦ ἐπιθέτου πανάωρος ὁ Κουμανούδης δύο μόνα ἐμνημόνευσε παραδείγματα, τὸ πρῶτον ἐξ ἐμμέτρου ἐπιγράμματος Σμύρνης (Kaib. 313) καὶ τὸ δεύτερον ὡς ἐκ τοῦ Αἰσχύλου ἐν Προμηθεΐως στίχῳ 363 ἐν ᾧ τὸ ἄριστον Λαυρεντικὸν χειρόγραφον ἔχει οὐχὶ τὸ πανάωρον ἀλλὰ τὸ παράωρον, δῆλον δ' ὅτι τὸ ὀρθὸν παράωρον (Bergk. παρήωρον νεώτεροι κώδικες). Καὶ τὸ ἄωριος δὲ εἶναι σπάνιον (Kaib. ἐπίγρ. 16, Ἀττικῆς αἰῶνος ς' πρὸ Χριστοῦ, «ἄωριος εἰς Ἄιδου—ἀποχόμενον»). Μεταγενέστεροι συγγραφεῖς τὴν ἔννοιαν τοῦ καταφθίμενος καὶ τὴν τοῦ ἄωρια (παναώρια) συνεχώνουσιν ἐν μιᾷ λέξει συνθέτω, τῇ ἄωροθάνατος.

Γ'

Μιχαὴλ Παλαιολόγου βασιλέως (1280) Τυπικόν.

Πόσης προσοχῆς ἤξιον ὁ Κουμανούδης καὶ τὰς ἐν Βυζαντικοῖς βιβλίοις κεκρυμμένας, ἀθησαυρίστους δ' ἐν τοῖς Λεξικοῖς οὔσας λέξεις,

τοῦτο σαφῶς μαρτυρεῖ ἐκάστη τῆς Συναγωγῆς σελίς τῆς συγκειμένης ἐκ λέξεων 7500. Τὰς πλείστας αὐτῶν κατὰ τὴν σελίδα ζ' τοῦ προλόγου συνήγαγεν ἐκ βιβλίων· «Θέλει φανῆ (γράφει ἐν σελ. ζ') ἴσως παράδοξον εἶς τις, πῶς λέξεις πολλάι τῆς Συναγωγῆς ταύτης, εὐρισκόμεναι καὶ ἐν συγγραφεύσι πρὸ πολλοῦ, ὡς εἶπα, δημοσιευθεῖσι διὰ τοῦ τύπου, δὲν κατεχωρίσθησαν εἰσέτι ἐν τοῖς — λεξικοῖς. Καὶ εἰς ἐμὲ ἐφάνη παράδοξον τοῦτο κατ' ἀρχάς, ἐνῶ μάλιστα ἔβλεπον, ὅτι ὄχι ὡς ἀδοκίμους τὰς ἀπέβαλον οἱ λεξικογράφοι, διότι πολλὰς ὁμοίας τὴν ποιότητα καὶ πλείστας ἄλλας ὁμολογουμένως χείρονας καὶ αὐτόχρομα βαρβαρικὰς δὲν ἀπηξίωσαν νὰ παραλάβωσιν, ἅτε θέλοντες πάσας τὰς μέχρι τοῦ 1453 ὑπὸ Ἑλλήνων γραφείσας καλὰς ἢ κακὰς λέξεις νὰ συναγάγωσιν εἰς ἓν, ὡς παριστανούσας τὰς ποικίλας τοῦ μακροῦ βίου τοῦ ἔθνους πνευματικὰς φάσεις καὶ τὰς μεταβολὰς ἃς ὑπέστη ἡ γλῶσσά του. Ἐνόησα δ' ἐπὶ τέλους, ὅτι ὄχι ἀβουλῆσι ἀλλ' ἀδυνασίᾳ ἦτο τὸ αἴτιον τῆς μὴ συναγωγῆς πασῶν. Δὲν ἠδύναντο δηλ. οἱ λεξικογράφοι χωρὶς κόπων μεγίστων νὰ βεβαιωθῶσι περὶ τοῦ ἂν λέξις τις ὀλίγον ἀθησιετέρα, ἢν ἀπῆντων ἐν ταῖς μελέταις των, ἦτο ἢ δὲν ἦτο ἤδη ἐν λεξικῷ τινι περιειλημμένη, καὶ οὕτω τὴν παρέτρεχον. Ἔτι δὲ μάλλον τοῦτο ἐποίουν ὅτε ἡ λέξις, ἔχουσα πᾶν προφανῆ τὴν σημασίαν καὶ κανονικώτατον τὸν σχηματισμὸν, προσέπιπτεν αὐτοῖς ὡς συνηθῆς καὶ χρήσιμος κοινῆς, ἐπομένως δ' ἐθεωρεῖτο καὶ ὡς περὰστατα ἤδη εἰς λεξικά. — Εἰρήσθω λοιπὸν, ὅτι πρὸς τὴν τῶν οὕτω παρεωραμένων λέξεων διάγνωσιν εἶναι χρεῖα νὰ ἐθίσῃ τις τὸ ὄμμα του, τὸ τε σωματικὸν καὶ τὸ διανοητικόν, νὰ ἐνεργῇ κατὰ τινα εἰδικὸν καὶ ἄμεσον τρόπον, ἢ, νὰ εἴπω ἄλλως, εἶναι χρεῖα ὁ λεξιλόγος νὰ ὀσμᾶται τὸ συγχόν, τὸ σπάνιον ἢ τὸ ἀπαξ εἰρημένον. Ταύτην δὲ τὴν ἔξιν παρέχει μὲν ἡ πολυαναγνωσία καὶ τὸ ἰσχυρὸν μνημονικόν, ἀλλ' ὄχι ἄνευ εἰδικῆς τινος ἀσκήσεως ἐφ' ἑαυτὸν χρόνον. Τοιαύτης ἀσκήσεως μέρος τι ἐγὼ προσπορισάμενος καὶ χωρὶς νὰ ἀντιποιδῶμαι πολυαναγνωσίας καὶ ἰσχυροῦ μνημονικοῦ, ἠδυνήθην νὰ ποιήσω τὴν Συναγωγὴν ταύτην. Εἶμαι δὲ σχεδὸν βέβαιος, ὅτι καὶ ἄλλοι βιβλικιώτεροι ἐμοῦ ἐποίησαν τοιαύτας, ἀλλὰ δὲν προσέβησαν εἰς ἔκδοσιν, διότι, φαίνεται, ἤθελον νὰ τὰς παρουσιάζωσιν εἰς τὸ κοινὸν εὐσταταεστέρας. Ἐγὼ ἔχων γνώμην, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ὡς βραχύβιοι πρέπει μετριώτερον νὰ φιλοδοξῶσιν, ἂν τῶν συγχρόνων θέλωσι τὴν ὠφέλειαν, ἐποίησα ἄλλως.»

Μετὰ χάριτος (ἐπήνθει δὲ τῷ λόγῳ τοῦ ἀνδρὸς πολλὴ καὶ ἀβίαστος ἢ χάρις) ἐν τῷ ὑποσημειώματι τῆς σελίδος ζ' παρατηρεῖ ὁ Κουμανούδης· «Ἴνα εἴπω ἀληθῶς πᾶν ὅτι αισθάνομαι, λέγω, ὅτι δὲν θεωρῶ πολὺ ἀξιολόγητον τὸν προσπορισμὸν τῆς ἐν λόγῳ ἀσκήσεως. Εἶναι μὲν αὕτη χρησίμη τῇ φιλολογίᾳ καθόλου, εἰς αὐτὸν δὲ τὸν φιλόλογον φέρει τιὰ βλάβην, καθόσον τὸν συνεθίζει νὰ μὴ πολυπροσέχη ἐν ταῖς μελέταις του εἰς τὴν τῶν νοημάτων συνέχειαν, νὰ θηρεύῃ δὲ

μᾶλλον λέξεις, τὰς μεινάσας ἀπαρατηρήτους παρ' ἄλλων. Ἐδῶ συμβαίνει πως τὸ τοῦ ῥητοῦ ἀλλοιοῦ ὑπηρετιῶν ἀναλίσκομαι, ὅπερ εἶδᾶ ποτε γεγραμμένον ὑπὸ εἰκόνα κηρίου ἀνημμένου, ἐν τῇ προμετωπίδι τῆς ἀ ἐκδόσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ λεξικοῦ τοῦ Ἀνθ. Γαζή καὶ μ' ἔκαμε πολλήν ἐντύπωσιν».

Ἀληθῶς δὲ ὁ Κουμανούδης ἐφαίνετο ἀναλίσκόμενος «ἄλλοις ὑπηρετιῶν», συλλέγων μετὰ κόπου τὰς λέξεις ἐκ βιβλίων Βυζαντικῶν συγγραφέων ὧν πολλὰ, ὡς γινώσκουσιν οἱ φιλόλογοι, εἶναι ἤτοι κακῶς ἐκδεδομένα ἢ οὐ πᾶν εὐπρόσιτα. Ἀνυσίμως δ' ὑπηρετήσε τὴν εἰρημένην ὑπηρεσίαν ὁ Κουμανούδης καθ' ὃν χρόνον παρημελημένοι ἦσαν ἐτι αἱ Βυζαντιακαὶ μελέται, ὧν πατήρ, ὡς γνωστὸν εἶναι, μάλιστα πρὸ δέκα ἐτῶν ἐγένετο ὁ πολὺς Krumbacher, καὶ κατὰ τρόπον οὕτως εἰπεῖν ὑποδειγματικόν.

Ταῖς δυσκολίαις, ταῖς ἐπιπροσθούσαις τοῖς συλλέγουσι λέξεις, συνέχονται ἐν τῇ ἀναγνώσει βιβλίων πλέον τῶν ξένων οἱ Ἕλληνες φιλόλογοι οὓς ἢ πρὸς λέξεις οἰκειότητος ἀποτρέπει πολλάκις ἀπὸ τῆς ἀναδιφάσεως Λεξικῶν, τοῦ ἐγκλίτου πραγματος (λέγω τὴν ἀλλοτριότητα) πρὸς τὸ ἐναντίον τοὺς ξένους κινούντος, ὃλλον δ' ὅτι πρὸς τὴν ἐξέτασιν τῶν Λεξικῶν. Δὲν δύναμαι νὰ γινώσκω τὸν πρῶτον εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς συνῆθειαν εἰσαγαγόντα τὸ ἐπίθετον αὐταρχικὸς καὶ τὸ ὡς οὐσιαστικὸν ὄνομα παραλαμβανόμενον (τὸ) αὐταρχικόν, ἀμφοτέρω ἐν πυκνῇ ὄντα νῦν χρῆσει καὶ παρὰ τοῖς ἐφημεριογραφοῦσιν (ἐν Γερμανικοῖς Λεξικοῖς κατεχωρίσθησαν πρὸ πολλοῦ αἱ λέξεις Autarchie καὶ Autarch, ἀνέγνων δὲ ποτε ἐν Γερμανικῇ ἐφημερίδι καὶ τὸ ἐπίθετον autarchisch), ἀγνοῶ δὲ καὶ ἂν ὁ εἰσαγαγὼν αὐτὰ εἰσήγαγεν αὐτὸς πλάσας ἢ ἀναγνούς που· ὃ δὲ γινώσκω εἶναι ὅτι ἐν οἷς ἔχω πρὸ ὀφθαλμῶν ἕξ Λεξικοῖς αἱ λέξεις, ἃς εὔρον ἐν Βυζαντιακῷ ἔργῳ, δὲν εἶναι ἀναγεγραμμένα.

Καλῶς ὑπέδειξεν ὁ Κουμανούδης ὅτι ἡ μακροτέρα ἀναβολὴ τῆς δημοσιεύσεως τῶν συλλεγομένων ἀγνώστων λέξεων οὐδαμῶς ὀφείλει νὰ ἔχη λόγον τὴν μείζονα εὐστάλειαν· ἐὰν τοῦτον ἢ ἐκείνον τὴν εὐστάλειαν φιλοτιμούμενον μιμηθῶσι πάντες, οὐδεμία ἐλπίς ἔπειτα ὅτι μετ' ὀλίγου χρόνον ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα θὰ ἔχη Λεξικὸν ἄξιον γλώσσης ζώσης χιλιάδων ἐτῶν ζωῆν. Τοσοῦτω δὲ μείζονα ἐφίσταται ἡ ἀνάγκη τῆς συγχῆς καὶ ταχεῖας δημοσιεύσεως, ὅση καὶ σπουδαιότεραν ἀπὸ τῆος χρόνου λαμβάνουσιν ἐπίδοσιν αἱ Βυζαντιακαὶ σπουδαὶ ὧν ἀσφαλὲς κατόρθωμα ἀπὸ τοῦδε νὰ προῖδῃ δύναται τις καὶ τόδε, ὅτι οὐκ εἰς μακρὸν ἢ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, πλουσίαν ἤδη ἔχουσα τὴν παλαιὰν στολήν, θὰ ἐμφανισθῇ καὶ νέαν μετενδεδυμένη πολυτελεῖ ἐσθῆτα καὶ θὰ ἀποδειχθῇ οὕσα γλῶσσα ἀδαπάνητος ἐν τῇ πλάσει λέξεων, ποικιλιωτάτη ἐν τῷ πλούτῳ παραγῶγων καὶ συνθέτων, ἀνυπέβλητος ἐν τῇ δυνάμει τῆς

ἐκφράσεως. Εἶπε μὲν μοι ὁ Κουμανούδης οὐχ ἄπαξ οὐδὲ δις ὅτι τινὲς τῶν Βυζαντιακῶν συνθετῶν λέξεων μαρτυροῦσιν ὅτι ἐν τῷ πνεύματι τῶν τότε ἐργαζομένων λογίων «ἔπαθον ξεθύμασμα» αἱ ἦτοι τὴν αὐτὴν ἢ ὅμοίαν πῶς ἔνοιαν ἔχουσαι ἀπλαῖ ἀρχαῖαι Ἑλληνικαὶ λέξεις, καθὼς (ἔλεγε) τὰ ἀμιγῆ ἀρώματα ἀποβάλλουσιν ἐν ποικίλοις συγκράμασι τῆς δυνάμεως μέρος· ἀλλ' ὅμως ταῦτα καὶ παραπλήσια αὐτοῖς λέγων ὁ ἀνὴρ συνειθίζεν ἀείποτε νὰ ἐπιφέρῃ τὴν διδακτικωτάτην παρατήρησιν «αὐτὸ καὶ θὰ εἴπη γλῶσσαι ζωντανῆ, νὰ ἔχη εἰς καθὲ χροῖον τὰ δικάτης».

Πόσος δὲ κεκρυμμένος λεξικὸς πλοῦτος ἀναμένει τὴν φανέρωσιν, περὶ τούτου πείθει ἑαυτὸν ὁ μετὰ προσοχῆς ἀναγινώσκων καὶ πάλαι καὶ πρὸ μικροῦ χρόνου ἐκδεδομένα ἔργα καὶ ἐπιμελῶς ἐν αὐτοῖς ἐκζητῶν τὰ ἄξια ζητήσεως ὄντα. Παραδείγματος μόνον χάριν ἀπέσπασα ἐκ τῆς Συλλογῆς μου μικρὸν μέρος, τὸ ἐφεξῆς παρατεθησόμενον· ὅτι δὲ τὸ Τυπικόν, ὃ ἔτι 1895 ἐξέδωκεν ὁ φιλοπονώτατος Μανουὴλ Γεδεών, ἐκ σελίδων 23 μικρῶν συγκείμενον δωρεῖται ἡμῖν 28 νέας καὶ ἀλλαχόθεν ἀγνώστους ἔτι λέξεις, τοῦτο σαφῶς διδάσκει πῶς νὰ ἔχουσι δύνανται τὰ πράγματα ἐν ἔργοις μακροτέροις.

1) Ἀγελόθυμος· «γένος δ' οὗτοι — Ἄρει σύντροφον φιλαίματόν τε καὶ ἀγελόθυμον» σελ. 51, 10.

2) Ἀλλόπονος· «τοὺς δ' ἀλλοπόνους διακονίαις ἀσχολουμένους» σελ. 38, 24, λέγει δὲ τοὺς βαρύτερα διακονοῦντας ἔργα (μαγείρους, γεωργούς, κηπουροὺς, πυλωροὺς καὶ ἀρτοποιούς) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πρῶτους διακονητὰς τοὺς μὴ κάμνοντας. Φέρονται ἐν τοῖς Λεξικοῖς τὰ μεγαλόπονος, πολύπονος (ἀλλὰ ἐργοπόνοσ, ἐσθλοπόνοσ, ὀλιγοπόνοσ).

3) Ἀνεπίδεσποτος· «τὰ—τῶν μοναστηρίων ἀνεπίδεσποτα» 23, 10.

4) Ἀνταπονέμω· «ἀνταπονέμειν τὰς χάριτας» 23, 22.

5) Ἀντιρρητικῶς· «ὑπομιμνησκέτωσαν — οὐκ ἀντιρρητικῶς ἀλλ' εὐνοϊκῶς 32, 23.

6) Ἀρηικός· «ἀρηικὴν ἀσπίδα ἐπωμισάμεθα» 50, 8.

7) Ἀρραγῶς· «εἰς πέτραν οἶκον ἀρραγῶς ἠδρασμένον» (ἐν ἰαμβείοις) 60, 29.

8) Αὐταρχικός· «εἰς τὸ αὐταρχικόν — καὶ βασιλικὸν ἀνήγαγεν ἄρμα» 19, 3· τὸ αὐταρχικόν· «τὸ ἐντεῦθεν αὐταρχικόν ἐπιδεικνύμενοι καὶ αὐτόβουλον» 49, 21.

9) Δωδεκαφώτια· 45, 25 και 47, 13 ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ γνωστοῦ δωδεκάφωτα.

10) Ἐκτοπιστής· 52, 16.

11) Ἐποφθάλμις· 52, 5.

12) Εὐθυγνωμοσύνη· 21, 15.

13) Εὐχαρίστησις· «μετ' εὐχαριστήσεως στεργέτω» 33, 7.

14) Ἱεροψαλτία· 36, 24.

15) Κτιτορικός· 47, 3.

16) Κτιτορικῶς· 45, 24.

17) Μεσονάον· «ἐν τῷ μεσονάφῳ» 47, 13 (ἢ μεσοναος).

18) Μεταρροίζῶ· 60, 23. Τὴν καλλίστην λέξιν ἀποκαθίστημι ἐν τοῖς ἱαμβείοις

Φθόγου βέλειμα πάμπαν οὐχ ἤψαντό μου
καὶ ταῦτα παρὰ πάντα (ser. πάντων?)
πολλὰ πολλάκις,
εἰς δ' ἀντίτυπον ὡσανεὶ κεκρουκότα
φροῦδα μετερρόησαν ἐξοπισθίως

κατ' αὐτὸ τὸ χειρόγραφον, ἔχον τὸ ὀρθὸν καὶ ἀληθὲς μετερροίζησαν (δ' οὐδὲν δέον δ' ἐκδότης μετέγραψε μετερρόησαν· παραβλητέον δὲ τὸ γνωστὸν ἀναρροίζῶ). Ἡ λέξις ἀνέμνησέ με ἄλλους στίχους πρὸ τῶν παρατεθέντων ἀμέσως κειμένους, τούσδε·

Τοῖνον λύπης φλόγῳσις οὐκ ἔφλεξέ με
χειμῶν τε δεινῶν καὶ τινα μετριάζει
τοῦ κοσμικοῦ κλύδωνος οὐκ ἔτρεπέ με.

Γεγραμμένον ἔκειτο, εἰκάζω, τὸ ροιζη καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ τὸ ματα (βροίζήματα), ταῦτα δὲ ἀναγνωσθέντα ματροιαζη ἀπέτεκον τὸ μετριάζει.

19) Μυσῶ (—άω)· «τάφῳ—λειψάνων—ἐντὸς μυσῶντων πεπληρωμένῳ» 27, 3.

20) Νοστιμότης· «ὡς ἄλας ἀρτύειν ταῖς ἀρεταῖς τὸ λειπόμενον πνευματικῆς νοστιμότητος» 29, 7.

21) Ὁρθορρήμων· «τὴν Ἑλλάδα γλωτταν τὴν ὀρθορρήμονα» 19, 29.

22) Παλινστροφία· «δι' αἰτίαν παλινστροφίας» 31, 13.

23) Πολιῶ (—άω)· «τοὺς πολιῶντας χρόνῳ» 25, 24. Γνωστὸν ἦτο τὸ μεταβατικὸν πολιοῦ (—όω).

24) Προσγενίς· «δέσποιναι εὐσεβεῖς καὶ προσγενίδες τῶν—βασιλέων» 45, 1. Εἶπον ἄλλοι τὸ συγγενίς.

25) Στερκτέος· «στερκτέαν ταύτην καὶ ὑμῖν γενέσθαι — ἄξιῶ» 53, 5.

26) Συμμέλεια· «τὴν ἐν τῇ συνοδείᾳ συμμέλεια» — στεργέτω» 33, 7.

27) Συμφρονιστής· 35, 23.

28) Ταμειοῦχος· 38, 12. Κακὸν τὸ ἐν τοῖς Λεξικοῖς ταμειοῦχος.

Τὰς λέξεις δὲ γρηγορότης (36, 21), ἐργομοχθία (37, 22), ἰσόποσος (38, 6), καινοτρόπως (19, 18) καὶ ὀλβιῶ—όω (18, 3) ἀνέγραψε τῶν λεξικογράφων μόνος ὁ Κουμανούδης. Περὶ δ' ἄλλων ἄλλοτε, Θεοῦ σφύζοντος.

Ἐν Μυτιλήνῃ, τῇ 12 Ἰουνίου 1899.

Πέτρος Ν. Παπαγεωργίου.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

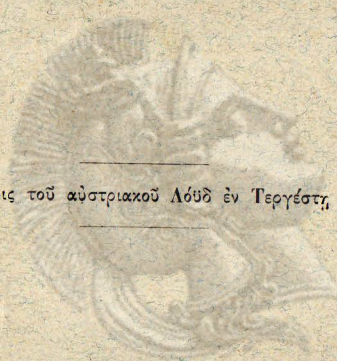
007000050287

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Τύποις τοῦ αὐστριακοῦ Λόγδ ἐν Τεργέστη,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΔΟΚΙΜΑΖΕΙ